

v Hasek: **Ist Svej** agal a nagy uban I.

egyetlen humoros, amely méltán so- lom halhatatlanná ei közé. Három film készült ebből a re- a Svej, aki olyan bölesnek is elme- nyt emberekről, in- gy, hogy a könny- gástól és nevetéstől.

95 lej **AZ UJ KELET** TALLYABAN

or és cigányzeneka- ye. ván előadása: Disz- n harminc évvel ez- ödik: A m. kir. I. nekara. dőjelzés, időjárásje-

Külgügyi Társaság Honti Ferenc fran- sa: „Considerations franco-hongrois”. házikvartettjének ygand Tibor (ének)

f Hugó-dalok. 2140:

Kamarazene. 20.30:

Weber: A bűvös va-

perettnyitányok.

ongorahangv.

20.30: Zongora- és

i: Pillangó kisasa-

Puccini: A köpeny

operája.

berett.

rdetésck

fogad üzvegy urinó

iselőnököt, vagy ta-

fürdőszoba haszná-

t. Ferdinand No. 53.

e négy szobás új

névű ucca 22.

bbás uccai balkono-

tal, kifogástalan kar

erdinand 70. Ugyan-

isések bérbevehető

tört felvesz Lepage.

z teljes berendezése

Bövebbett „Dácia”-

hat ellátással, vagy

th. kóser koszt kap-

Özv. Stern Józsefné.

zött különbejárato

onnal kiadó. Szent-

a központban szép-

parkettes szoba-

kal, butorral, vagy

lagyar ucca 50.

XIII EVF. * SZAM 205
CIUJ—Kolozsvár, 1930
szept. 18 Csütörtök
5690 EV - ELUL 25

Ara 5 lej

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Strada Baron L. Pop (v. Brassai
ucca) 10. szám. Telefon: 9 77.

ELŐFIZETESI ÁRAK:

Egész évre . . . . . 1150 Lej
Félévre . . . . . 600 „
Negyedévre . . . . . 320 „
Egy hónapra . . . . . 110 „

KÜLFÖLDI
ELŐFIZETESI ÁRAK:

Egy óra 1 dollár (vagy ennek
megfelelő pénznem).
Egy évre 10 dollár.

Hirdetések tarifa szerint
vételnek tel.

ÉLET

ZSIDÓ POLITIKAI NAPILAP

A kisebbségi kérdés és a német választások

— Külpolitikai figyelő —

A német választások eredményének szuggesztív hatása alól még ma sem oszadt fel Európa politikai közvéleménye. Semmi kétség, a hatalmas német birodalom a kampóskereszt és a szovjetesillag árnyékába jutott. A száz hét kampóskereszt és a hetvenhat kommunistá mandátum erősen rányomja bélyegét Németország új politikai érájára. A helyzet azonban az erőviszonyok különös megoszlása miatt pillanatnyilag egészen más fordulatot vett, mint ahogy az a választások mérlegéből logikus volna. A nagy jobboldali győzelmet és nem kevésbé jelentékeny kommunista sikert előre láthatólag nem fogja követni jobbrafordulás, még kevésbé éles baloldali kanyarodás. Minden valószínűség szerint az új német kormányzat mérsékeltlen fog balra tolni.

Ez a megállapítás első látszatra paradoxszerűen hat, hiszen az összes mérsékelt baloldali pártok vesztettek pozíciójukból, míg a nemzeti szocialisták a birodalmi gyűlés második pártjává küzdötték fel magukat. A helyzet azonban az, hogy a centrumot reprezentáló Brüning-kormányzat mindössze 209 mandátuma maradt és így legkevesebb nyolevan szavazata hiányzik még ahhoz, hogy félig meddig szilárd többségre támaszkodhassék. A választások előtti Brüning-kormányzat mindössze e tizenöt szavazata hiányzott a többséghez és Brüning éppen azért oszlatta fel a birodalmi gyűlést, hogy ezt a hiányzó tizenöt mandátumot megszerezhesse. Most, hogy a választás a centrum részére tulságosan rosszul sült el, Brüning kénytelen minden áron meggyezni a szocialistákkal. Nem kétséges, hogy a szocialisták is hajlandók lesznek bizonyos engedményekre a meggyezés érdekében, mert ha ez a meggyezés meghiusulna, úgy élesen jobbra tolná Németország politikai életének irányítása.

Ezért valószínű, hogy az új választások erős jobboldali győzelme a német kormányzat mérsékelt balra tolnását fogja eredményezni, mert ha a szocialisták belépnek a kormányba, úgy a német belpolitika az eddiginél is radikálisabb utra tér. Ha a szocialistákkal sikerül a meggyezés, úgy az új birodalmi gyűlés 576 mandátuma közül legalább 300 fog az új kormányblok rendelkezésére állani és ilyenformán az új orientáció olyan szilárd többségre támaszkodhatik, amelyet sem a 107 kampóskereszt, sem a 76 kommunista képviselő részéről semmilyen meglepetés sem érhet, annál kevésbé, mert ez a két legnagyobb ellenzéki párt a legkisebb kérdésben sem haladhat közös uton.

Ezek szerint enyhe kívánság marad Hitlernek az a bejelentése, hogy pártja csak az esetben volna hajlandó a kormányba belépni, ha megkapná a belügyi és hadügyi tárcát, valamint Berlin város rendőrfőnöki posztját. Minthogy Brüning semmi esetre sem fog a nemzeti szocialisták támogatásához fordulni, a kampóskeresztesek, legalább is egyelőre, le kell mondja-

nak a hatalom reális lehetőségeiről s meg kell elégedjenek a 107 mandátum elvi jelentőségével.

A százhet kampóskereszt mandátumnak az elvi jelentősége sem lebecsülendő dolog. A kampóskereszt németországi győzelmé messze túl a német határokon is megteremti a maga gyümölcseit. Curtius német külügyminiszter a Népszövetség tegnapi ülésén azzal és őszinte páthosszal beszélt a kisebbségek védelméről, a fegyverkezés csökkentéséről és az európai konföderáció szükségességéről, de a népszövetségi delegátusok nem bírtak szabadulni annak a hatásától, hogy a német külügyminiszter szavai a kam-

póskereszt árnyékából törnek elő.

Bizonyos az, hogy az európai kisebbségek, faji és vallási elnyomottak legjobb támogatója a nemzetközi fórumok előtt Németország volt. Ennek a támogatásnak azonban a morális bázisa rendült meg valahogy azzal a százhet mandátummal, amely a fagyulölletet, a monarchia restaurálását, a békeszerződések revízióját és minden vonalon a status quo antet írta fel zászlójára. Hitler eredményes kardesörtetése nem a leghatásosabb kísérő zenéje Curtius békeszólamainak, annak a legjobb bizonyítéka az, hogy valamennyi állam népszövetségi delegátusai kesernyés mellékizt éreznek, ha Curtius beszédét és a német-

országi választások mérlegét egybevetik.

A francia sajtó amugyis hónapok óta elhithetni igyekszik a nemzetközi politikai élet vezetőivel, hogy Németország új háborúra és revánra készül és ez a sajtószítás bizonyos fokig bizonyítékot talál a német választások eredményében.

Egyetlen ország ujjong a német választások eredményein és ez Olaszország. Az olasz sajtó jóleső meglepődéssel kommentálja a német fasizták lendületes előretörését és ez az olasz öröm eggyel több ok arra, hogy a demokratikus országokban növelje a bizalmatlanságot az új Németországgal szemben.

Csak a centrum és a szocialisták összefogása menthetik meg Németországban a helyzetet

Valószínű, hogy szocialista lesz a nagy-koalíció kancellárja — Hitler riadója a Krone-cirkuszból az acélsisakosokhoz

Berlin, szeptember 17. Brüning kancellár elnöklése alatt ma a birodalmi minisztertanács megtárgyalta a választások után előállított politikai helyzetet. A birodalmi kormányzat tisztába kellett jönnie azzal a taktikával, amellyel többséget szerezhet magának a birodalmi gyűlésben. Kommunikék nem adtak ki, de annyi bizonyos, hogy a birodalmi kormány nem vonja le a választási vereség konzekvenciáit. Az ülés végén átrevidéalták a kormány gazdasági, pénzügyi és szociálpolitikai programját.

Berlin, szeptember 17. A déli lapokban sok kombináció között érdekes az a felvetett lehetőség, hogy Hindenburg elnök a választási sikertelenség után eljti eddigi tanácsadóját, Treviranus minisztert, mert ezzel is meg akarja könnyíteni a kormányt támogató pártoknak a szociáldemokratákkal való meg-

egyezését.

Több kombináció van forgalomban az újalakítandó birodalmi kormány fénének személyére nézve is. Valószínű, hogy Brüningnek meg kell elégednie egyik miniszteri tárcával s vagy a szociáldemokrata Braun porosz miniszterelnök, vagy Hopke-Asehoff porosz pénzügyminiszter lenne az új kancellár nagy koalíciós bázison s mintegy három száz képviselői mandátum támogatásával.

Berlin, szeptember 17. Hitler tegnap a müncheni Krone cirkuszban beszédét mondott híveinek a győzelemről. Azt hangoztatta, hogy a nemzeti szocialisták forradalmárok, de nem felforgatók, mert forradalmiságuk szellemi téren kíván megnyilatkozást. Felhívta híveit, hogy a győzelem után is hagyják sisakjaikat szorosra kötve, mert a harenak a

győzelem még nem vetett véget.

London, szeptember 17. A Times berlini jelentés alapján Hitlerék előretörésével kapcsolatban nem tartja kizártnak, hogy a választási siker a pártban felkelti most a felelősség érzetét és tartózkodni fognak túlzó örültségektől. A lap egyébként a parlamentarizmus egyetlen életlehetőségének a szocialisták és a centrum meggyezését és a középpártokkal való összefogásukat tartja.

Genf, szeptember 17. A Journal de Geneve a német választásokkal kapcsolatban írott cikkében megállapítja, hogy a helyzet kulcsa a szociáldemokraták és a centrum kezében van. Ha a két pártnak vannak államférfiai, most megmenthetik a szituációt. A lap a két pártnak szerencsét kíván, hogy létrejöhessen az egyedül lehetséges megoldás.

A többségi képviselők a kormány programjának sürgős módosítását kívánják

Minden ellenzéki párt megváltoztatja és precizirozza programját — A kormánypártnak meg kell mutatnia, hogy miben különbözik programja a többi pártokétól

Bucuresti—Bukarest, szeptember 17. (Az Uj Kelet tudósítójától.) A Curen-tul jelentése szerint kormánykörökben egy idő óta felmerült az a gondolat, hogy tisztázni kell a nemzeti parasztpárt programját. Azok, akik e gondolat mellett kardoskodnak, a következő argumentumokat hozzák fel:

1. Az összes ellenzéki pártok precizirozzák, illetőleg módosítják kormányzási programjukat, a kormányon lévő pártnak tehát meg kell mutatnia, hogy saját kormányzási programja mennyiben különbözik az ellenzéki pártok módosított programjától.

2. A jelenlegi gazdasági helyzet és a nemzeti parasztpárt két éves kormányzási tapasztalatai bizonyos módosításokat tettek szükségessé azon a programon, amellyel a nemzeti parasztpárt hatalomra jött.

3. Ha az előző két argumentum nem is állná meg helyét, akkor is adva van egy olyan politikai momentum, amely

mellett nem lehet elhaladni: két évi nehéz kormányzás után a nemzeti parasztpártnak új programotikus objektívumokat kell nyújtani a választó testületnek, hogy fenntarthassa népszerűségét, vagy el kell távoznia helyéről.

A törvényhozási házak megnyitása alkalmából a többségi képviselők és a szenátorok értekezletet fognak tartani. Maniu miniszterelnök meg fogja ragadni ezt az alkalmat arra, hogy ismeresse a párt programján eszközölt esetleges módosításokat. Ami a kormány programját illeti, ezt a választfelirati vita során fogja a kormány enunciólni. Vannak a nemzeti parasztpártnak olyanok is, akik azt vallják, hogy a párt programja esakis abban az esetben volna módosítható, ha ezzel egyidejűleg új választásokat írnának ki. Erre az argumentumra kormánypárti körökben azt válaszolják, hogy nincs és nem lehet szó a nemzeti parasztpárt programjá-

nak alapvető módosításáról, annál is kevésbé, minthogy ez a program, különösen gazdasági téren, teljes sikert aratott, hiszen az összes ellenzéki pártok egymás után magukévá tették.

A Curen-tul tudni véli, hogy ebből az alkalomból a taranisták egy része a beszarabiai stereisták által is támogatva, ki akarja erőszakolni, hogy a kormány munkásságát a pártprogram által megvont keretek közé szorítsa. Ez a frakció energikus akcióit fog indítani a parlamentben, röviddel a törvényhozási házaik megnyitása után. Így többek között parlamenti iniciatívából törvényjavaslatot fognak beterjesztteni a jelenlegi választási törvény módosítására. A módosító javaslatot Mirto és Stere ismertették a taranista frakció egyik legutóbbi értekezletén. Mielőst a javaslat készen lesz, a nemzeti parasztpárt vezérlőbizottsága elé fogják terjesztetni.

URÁNIA

Isten ostroma

Délamerikai forradalmak

A háttérben: USA és Anglia küzdelme a piacokért

Dél-Amerika kontinensét forradalmi harcok rázkódtatják meg. Bolíviában, Peruban, Braziliában, Kubában és Argentínában forradalmak játszódnak le. A forradalmak felbujtói mindenütt fiatal tisztek. A távirati ügynökségek jelentéseiből megalkothatjuk magunknak a képet a délamerikai államok legutóbbi eseményeiről, de az okvetlenül hiányos. A lázadások külső formája, az accai harcok, az állami hivatalok megzavarási és a kormány elkergetése majdnem minden esetben ugyanaz. Ennél fontosabb a lázadások és forradalmak tartalma és értelme. A forradalom céljainak megállapítása azonban olyan távoleső kontinensen, mint amilyen Dél-Amerika, számunkra bármennyire fontos volna is, nagyon nehéz.

A világ gazdasági válsága természetesen nem áll meg a délamerikai államok határainál. A gazdasági válság, amely számos állam alapozlopait rendítette meg és Amerikában olyan depressziót idézett elő, amilyenre még nem volt példa, természetesen a legerőteljesebben azokban az államokban érezteti hatásait, amelyek politikai és gazdasági strukturája labilis. Argentína még néhány évvel ezelőtt „a XX. század korlátlan lehetőségeinek hazájaként” szerepelt. Argentína volt a kivándorlók vagyainak netovábbja, főleg pedig azoké, akik Európában éheztek és nem tudtak kivándorolni. A gazdasági válság eljuttott ezekben az államokban is. A gabonárok visszaestek, a piacok összezsugorodtak, a peso árfolyama visszafelé fordított és nem lehetett feltartóztatni zuhanásában. A gazdasági nyomor és a szociális elégedetlenség mindig együtt járnak. Ezek a gazdasági okok idézték elő a forradalmi mozgalmat, amelynek célja a gazdasági viszonyok megjavítása. Hogyan lehessen elérni a kitűzött célt, ez éppen a nagy kérdés. A lapok jelentése szerint a forradalmak győztek, mi fog azonban most történni? Mit lehet tenni, hogy a lakosság elégedetlenségének mélyebb okait megszüntessék?

A választ erre a kérdésre csak a helyzet további kialakulása adhatja meg, részletkérdésekre azonban már most is felelhetünk és a forradalmak jövő kilátásait olyan kilátásba helyezhetjük, amelyek a forradalmi mozgalom hátterét jobban megvilágítják. Ha azt mondjuk, hogy Dél-Amerika tulajdonképpen rejtett, de annál kitartható s elkeseredettebb harcot indít Anglia és az amerikai Egyesült Államok ellen, ugye ez nem egyszerű föltevés, hanem konkrét tényekre felépített állítás. Mindkét nagy világhatalom nagy figyelmet szentel a délamerikai államoknak. Nem az államok demokrata berendezkedései és népei iránti rokonszenyből, hanem tisztán gazdasági okokból. Délamerikát piacnak tekintették és értékelték, egyszerű tételként állították be a kalkulációba. Amerikának már a háború idejében sikerült szilárd pozíciókat megteremtene Dél-Amerikában, ahol komoly versenyre kelt Angliával. A háború után Amerika helyzete tovább javult és az angol kedélyeket a délamerikai piacok elvesztése annyira nyugtalanította, hogy lord D'Abernont, a legügyesebb angol diplomatát küldték ki külön misz-

szióval Dél-Amerikába. A delegátus intenzív munkát fejtett ki és ugylátszott, hogy ykedvező eredményeket ér el. A tapasztalatairól és a jövő kilátásokról szóló jelentései meglehetősen kedvezőek voltak. Buenos Ayresben a jövő tavasszal angol kereskedelmi vásárt akartak megtartani, amelynek megnyitására a walesi herceg akart odautazni. Meglehetősen energikus tüntetés készült tehát — Amerika ellen. Anglia megint előnyomult Dél-Amerikában és megkísérelte, hogy visszaszerezze elvesztett pozícióit. Amerika nem maradt adós a válasszal.

Mr. Hoover aban az időben, amikor már megválasztották az Egyesült Államok elnökévé, de az elnöki tisztséget még nem vette át, körutat tett Közép- és Dél-Amerikában.

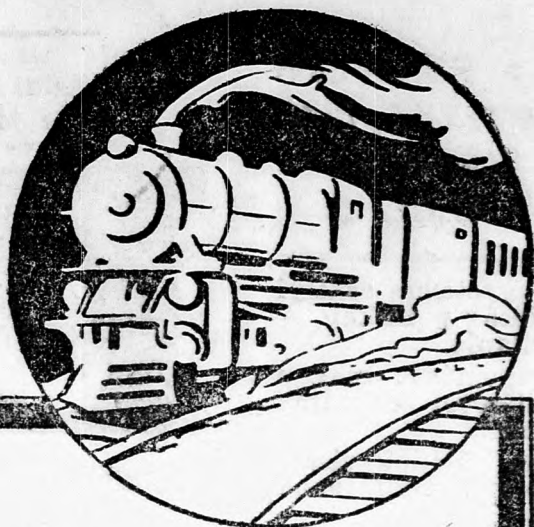
Nyilvánvaló volt mindenki előtt, hogy nem kútazásról van szó. Hoover sorra látogatta a délamerikai államokat, nem nagy volt a meglepődése. Mindenütt meglehetősen hűvösen, Buenos Ayresben azonban különösen hűvösen ogadták és Hoover nem is csinált titkot bosszankodásából.

Buenos Ayresben akkoriban Irigoyen volt az ur, Argentina majdnem 80 éves elnöke, aki Amerika elkeseredett ellensége és a délamerikai latin országokban a yankee-ellenes hangulat főexponense volt és ma, bukása után is az maradt. Minden lehető nehézséget utjába gördített az északamerikai tőkének Dél-Amerikában, különösen pedig saját országában. Erthető, hogy ennek következtében nem nagyon rokonszenveztek vele Newyorkban. Washingtonban és az Egyesült Államokban. Ha azt állítják, hogy a Wallstreet a délamerikai yankee-ellenes irányzat ellen a gabonárok lenyomásával vette fel a küzdelmet, ugye ezt az állítást alaposan meg kell vizsgálnunk. Ha azonban azt mondják, hogy a Wallstreet tervszerűen nyomta le a peso árfolyamát és keresztelte a hivatalos valutaalátámasztó akciót, ugye ezt elhíhetjük, mert ez a harci modor a Wallstreet módszereire tartozik. Hogy a Wallstreet könyörtelenül megmutatta kemény öklét, azon nem szabad csodálkoznunk, ha tudjuk, hogy Irigoyen angol segítséggel akarta yankee-ellenes beállítottságának konzekvenciáit az argentinai gazdasági életben levonni. Az angol segítséget igénybe vevő Irigoyent a saját érdekeit védő Wallstreet, tehát az Egyesült Államok buktatták meg. És ha így áll a dolog, akkor nyilvánvaló az is, hogy Argentina belső forradalmi megmozdulásában tulajdonképpen két világhatalom: Anglia és az Egyesült Államok egymás közötti harca folyt le. Irigoyen megbukott és számolni lehet azzal, hogy az északamerikai gazdasági politika Dél-Amerika latin államaiban fokozott energiával fog érvényre jutni és a belpolitikai bizonytalanságot minden módon saját javára iparkodik kihasználni.

A perui helyzet nincs tisztázva, de különböző tünetek arra mutatnak, hogy ott hasonló volt a helyzet azzal a különbséggel, hogy Leguia, az amerikai érdekek képviselője volt és azért buktatták meg, hogy Észak-Amerika befolyását megtörjék. Hogy mely érdekesport buktatta meg Leguiát, azt a jelentések és hírek halmazából egyelőre nem lehet teljes bizonyossággal megállapítani, de valószínűleg nem tévedünk, ha az USA valamelyik ellenlábását sejtjük a perui forradalom háttérében.

Hogy mi fog mindezek után történni, azt nagyon nehéz előre látni. Dél-Amerika latin államaiban nemzeti mozgalom kezdődött meg. A népek nemzeti és faji öntudatra ébredtek és a feltárvó nemzeti érzésű polgárság egyedül akarja uralni az országot, a földet, a termelési eszközöket és a piacokat. Dél-Amerika majdnem valamennyi latin államaiban vannak csoportjai a „Partido Aprista”-nak (Apra-Allianza popular renovadore America), amely kettős célt tűzött maga elé: hogy modernül építse ki az államok gazdasági alapjait, másrészt a külföldtől gazdaságilag és politikailag függetlenítse az országot. Függetlenség a külfölddel, tehát ugye az USA-val, mint Angliával szemben. Elvezetheti ez a két piacokra éhező állam Dél-Amerika latin országainak piacait? Nem. Tovább is harcolni fognak egymással a délamerikai piacokért. Az USA és Anglia természetesen egész hatalmas pénzügyi tulsúlyukat szembe fogják helyezni a gyenge délamerikai államokkal. Ez azt jelenti, hogy Dél-

Aspirin
felülmul-
hatalan.

Utazás közben az ember különösen ki van téve a meghülés veszélyének. De meg van fosztva az utazás örömeitől is, ha fejfájás, vagy fogfájás gyötri. Ne utazzék tehát soha

Aspirin-
tabletta

nélkül.

Amerikában még sokáig nem fog megszűnni a lázadások, fölkelések és forradalmak korszaka, de azt is jelenti, hogy ez a két hatalmas ellenfél, aki most a

délamerikai forradalmak kulisszái mögött állnak egymással szemben, egyszer-nég nyílt sisakkal is szembekerülhetnek.

Százmillió lej olcsó hitelt kérnek az államtól Erdély és Bánát kiskereskedői

Októberben országos kereskedő-kongresszus foglalkozik a lehetetlen hitelviszonyokkal

Az Erdélyi és Bánsági Kereskedelmi Testületek Szövetsége a jövő hónapra kongresszusra hívta egybe a csatolt területek kereskedőit. A kongresszusnak egyik legfontosabb pontja a kiskereskedők hitelintézetének megalakítása lesz.

A kereskedelmi testületek szövetsége mozgalmat indít arra vonatkozólag, hogy százmillió lej alaptőkével külön hitelintézetet állítsanak fel a kiskereskedők részére, amelynek egye dűli rendelkezése az lenne, hogy a legolcsóbb kamatok mellett elégítse ki az erdélyi és bánsági kiskereskedők hitel igényeit. A szövetség véget akar vetni annak a régi indolenciának, amely eddig a kormányok részéről megnyilvánult, százmillió lejt követel az er-

délyi és bánsági kiskereskedők számára az államtól, a kormánytól, a jegybanktól ugyanazon jogcimen, a hogyan a földművesek, a bankárok, vagy az iparosok követelnek.

A kiskereskedők hitelproblémája a legsúlyosabb. Hiteligényét ma már uzsorakamatok mellett sem tudja kielégíteni. Azt fogják követelni a kongresszuson, hogy a Banca Nationala szakítson ki tekintélyes összeget ahhoz, hogy a kiskereskedők hiteligényeit kielégítse, mert ha talpraállítja a kiskereskedőket, egész csomó régi adóalany válik újra életképesé. Az állam új jövedelemhez jut és amit befektet a hitelintézetbe, azt visszkapja adóban.

Halálos autókatasztrófa a hátszeg-petrozsényi országúton

Gerzon hátszegi szállító szörnyethalt, Valcsu bolgár kertész az orvosi rendelőben szenvedett ki, a katasztrófa harmadik áldozata a halállal vívódik

Megrendítő szerencsétlenség történt vasárnap délután a Hatag-Petrozsény közötti országúton. Gerzon Rudolf hátszegi szállító különféle zöldségekkel megrakott teherautóval robogott Petrozsény felé. Társaságában voltak Kreiter Miklós sófför, egy kíségető fiú és Valcsu Sabin bolgár kertész, a zöldség-áru tulajdonosa. A sötétség beállta előtt akartak visszatérni és azért meglehetősen gyorsasággal haladtak. Livadia és Barul-Mare községek között utolérték a Hátszeg-Petrozsény között közlekedő autóbusszjáratot. Gerzon, aki a teherautót vezette, az egyenesen uton észrevette az előtte haladó autóbust és hosszas kiirtóléssel jelezte, hogy előzni akar. Amikor az autóbussz közelébe ért, az autóbussz sófförje ugye tett, mintha utat engedne s jobbra tért, az utolsó pillanatban azonban megint elébe hajtott. Gerzon már megfelfelő lendületbe hozta gépét, amikor észrevette, hogy az autóbussz megint elébe került, lefékezni már nem lehetett s hogy megmentsen az autóbussz utasait a katasztrófától, az ároknak irányította gépét. A zökkenésnél eltört a kormánykerék, mire a gép súlyos rakományával felfordult, maga alá temetve utasait is. Az autóbussz úgy látszik nem vette észre a szerencsétlenséget, mert tovább hajtott. A mezőkről

elősiető emberek siettek a szerencsétlenségül jártak segítségére s a kocsimok alól Gerzont halva, a bolgár kertészt és Kreiter sóffört haldokolva huzzták ki. A kíségető fiúnak csak a karja ficamodott ki. Rövid idő múlva a helyszínre érkezett dr. Weisz petrozsényi orvos, aki a sérült fiút Hátszegre hozta s értesítette a hozzátartozókat. Azonnal több autó sietett a szerencsétlenség színhelyére s behozták a súlyos sebesülteket. Dr. Parasca városi főorvos azonnal ápolás alá vette a szerencsétleneket, azonban a bolgár kertész még a rendelőben kiszendvedett. Kreiter sófförnek súlyos agyrázkódást és zúzódásokat állapított meg. Esméletlenül fekszik szülei lakásán. Gerzon iránt óriási a részvét. Felesége és két gyermeke maradt igen szűkös viszonyok között, azonkívül az autó is tönkrement, amellyel fenntarthaták volna magukat. A szerencsétlen véget ért Gerzon közeli rokona volt a tragikus körülmények között meghalt Löwy Miklós agyógyi kereskedőnek.

BÁRHOL MEGJELENT KÖNYVET
MEGKAPHAT AZ UJ KELET
KÖNYVOSZTÁLYÁBAN.

Uj kedvezmény vendégeinknek

Ezen lap előzetőinek megelégedésére

nyújtott

20 %

kedvezményt szobárainkból

10 %

kedvezményt olcsó éttermi árainkból
(menüt kivéve) módunkban van az UJ KELET
adóhivatalával létesített megállapodás alap-
ján kibővíteni

Magyar Kir. Operaház
Nemzeti Színház
Kamara Színház

előadásaira szóló mérsékelt árú jegyekkel. Te-
kinthetel a nagy keresletre, kérjük szoba-
és színházjegy rendelését két-három nappal
előbb valánk közölni.

PARK SZÁLLODA
Budapest

szemben a Keleti pályaudvar érkezési
oldalával. (Nincs kocsiköltség.)

Nyilván-
rancai
besza

A szigur-
hajmeres
pamflet

Bucuresti—Buka
Az Uj Kelet tud-
neata cikksorozat
háborzongató ré-
beszarabiai köziga
az ottani zsidó lak-
fejtett terrorjáról
hogy az állami ad-
selői a legutolsó r-
gasabb pozíciókat
egészen sajátóság-
lenséges veleitást
sággal szemben. I-
képviselő az Ors-
beszarabiai kerüle-
mával felolvasta
lyet Ovid Macela
felügyelő terjeszt-
rium elé a tárgy-
incidensekkel ka-
vizsgálat ügyében
dennél meggyőző-
dokumentuma em-
amely lehetővé t-
felügyelő ur a cí-
szetvéssze a kom-
orheii rendőrkom-
felügyelő Targu-
hogy a zsidó lak-
cuzista diákokat
nem kell csodálk-
mániában eszteni
ció nélkül marad-
ellen elkövetett ö-

A zsi-
ra" v

A felháborító
resztő rágalmak
kezökképpen szől:

„Miniszer

A tárgy-frumo
május 5-én a ro-
propaganda-utrol
port ellen eltör-
képeznek izolált
ezen a vidéken
másik hasonló es-
zsidó lakosság er-
tatta magát a ro-
ben. A zsidó tár-
geinek ezen agr-
sait doktriner p-
a különböző zsidó
politikai, gazdas
által alaposan e-

A cion-
ramjái

„A zsidóknak
cionisták nemz-
határozza meg.
földkeresésen e-
hogy a zsidó lak-
dalmi és testnev-
lése, illetőleg a
sőbbiség révén e-
politikailag is
a nemzsidó népe-
az, hogy szem-
antisemita
akadálynak t-
megvalósításába
pontosan megh-
s először ugye-
nyilatkozott me-
gemhez tartozó
szes városában
mi pereket a
„Fiatal zsidó
vallását, hogy
sáigat egy ké-
elégítse ki. Az
a törvényszegé-
vallását, az is-
és anyagi szer-
tel sujtja”. A
per elnöke me-
hogy ki a bün-
pen egyesek az
pedig a keresz-
meg, az elnök-
nek sincs igaz-
sók a fiatal z-
nem gondosko-
nak igazi zsidó-
nek lényege: a
nek kizárólago

Nyilvánosságra került Macelaru szigurancainspektor felháborító jelentése a beszarábiai antiszemita atrocitásokról

A szigurancainspektor, akit az antiszemita zavargások megvizsgálására küldtek ki, hajmeresztő vádiratot állított össze — a zsidók ellen, felhasználva az antiszemita pamflettek összes hazugságait — Miért maradtak szankciók nélkül az antiszemita atrocitások

Bucuresti—Bukarest, szeptember 17. (Az Uj Kelet tudósítójától.) A Dimitea cikksorozata nyomán néhány határozatokat részletesen közöltünk a beszarábiai közigazgatási közegeknek az ottani zsidó lakossággal szemben kifejtett terrorjáról és rámutattunk arra, hogy az állami adminisztráció tisztviselői a legutolsó napidíjástól a legmagasabb pozíciókat betöltő hivatalnokig egészen sajtóságos, de mindenestre elengedhetetlenül szükséges veletlenségekkel és hazugságokkal szemben. Landau kisenevi zsidó képviselő az Országos Zsidó Tanács beszarábiai kerületi kongresszusa alkalmával felolvasta azt a jelentést, amelyet Ovid Macelaru sziguranca vezérfelügyelő terjesztett a belügyminisztérium elé a Targu-Frumosi antiszemita incidensekkel kapcsolatban megjelent vizsgálat ügyében. Ez a jelentés mindennel meggyőzőbb és megdöbbentőbb dokumentuma ennek a mentalitásnak, amely lehetővé teszi, hogy Macelaru felügyelő ur a cionizmust éppúgy összehasonlítsa a kommunizmussal, mint az orhei rendőrkormányzó. És ha Macelaru felügyelő Targu-Frumosban azt látta, hogy a zsidó lakosság támadta meg a euzista diákokat és nem fordítva, úgy nem kell csodálkoznunk azon, ha Romániában esztendőnkön keresztül szankció nélkül maradnak a zsidó lakosság ellen elkövetett összes brutalitások.

A zsidó lakosság „erőszakra” vetemedik

A felháborító jelentés, amely hajmeresztő rágalmatokat tartalmaz, a következőképpen szól:

„Miniszter Ur!

A Targu-Frumosi zsidó lakosság által május 5-én a románmegyei választási propaganda-utról visszatérő diákosport ellen elkövetett támadások nem képeznek izolált jelenséget, minthogy ezen a vidéken az utóbbi időben két másik hasonló eset történt, amidőn is a zsidó lakosság erőszakosságokra ragadtatta magát a román lakossággal szemben. A zsidó társadalom bizonyos rétegeinek ezen agresszív megnyilatkozásait doktriner propaganda előzi meg és a különböző zsidó kulturális, művészi, politikai, gazdasági és sportegyesületek által alaposan elő vannak készítve.”

A cionisták nemzetközi programjának bornírt meséje

„A zsidóknak ezen tevékenységét a cionisták nemzetközi világprogramja határozza meg. Ez a program az egész földkerekségen el van terjedve és célja, hogy a zsidó lakosság kulturális, társadalmi és testnevelési nivójának felemelése, illetőleg az ily módon elért többség révén előbb gazdaságilag, majd politikailag is kiterjesszék hatalmukat a nemzsidó népekre is. Ezenfelül céljuk az, hogy szembeszálljon a romániai antiszemita mozgalommal, amelyet akadályozni tekintenek programjuk megvalósításában. Ennek a tervnek pontosan meghatározott céljai vannak s először ugynevezett irodalmi perekben nyilatkozott meg. Az én felügyelőségemhez tartozó területek csaknem összes városában rendeztek ilyen irodalmi pereket a következő tartalommal: „Fiatal zsidó leány eldobja magától vallását, hogy muló érzelmi hajlandóságot egy keresztény fiatalemberrel elégítse ki. Az ifjú zsidó leánynak azt a törvényszéket, hogy elhagyja szülei vallását, az istenség erkölcsi kinokkal és anyagi szenvedésekkel telített életet sújtja”. A darab végén az irodalmi per elnöke megkérdezi a közönséget, hogy ki a bűnös? És midőn válaszképpen egyesek az ifjú zsidó leányt, mások pedig a keresztény fiatalemberrel jelölik meg, az elnök kijelenti, hogy egyikük sincs igazsá és hogy az igazi bűnösök a fiatal zsidó leány szülei, akik nem gondoskodtak arról, hogy a leánynak igazi zsidó nevelést adjanak, amelynek lényege: a zsidó lakosság létezésének kizárólagossága.”

„Egy ilyen esetről az inspektorátus annakidején jelentést tett a minisztériumnak. Ugyancsak a zsidó érdekek előmozdításának propagandisztikus fázisába sorozható az a beszéd is, amelyet dr. Thenen főrabbi tartott a Neuschatz templomban óriási hallgatóság előtt az elmúlt évi palesztinai zavargásokkal kapcsolatban. Dr. Thenen a zsidók szén védelmét és az arabok által való megölését annak tulajdonította, hogy a zsidó lakosság nem örökdió már hagyományos szokásai és hite fölött, a mindennapi beszélgetésben pedig a francia és román nyelveket használják, megvetve és elhagyva anyanyelvük használatát.”

„Bűnös” agitáció az antisemitizmus ellen

„A zsidó propagandának eme első stádiuma után, amelynek célja az volt, hogy a zsidó lakosságot megővje a körülötte élő lakossággal való minden fajkeveredéstől, hogy világfölötti uralma ilymódon könnyebben lehessen megvalósítható, következett a program konkrét alkalmazásának második fázisa. Ez a zsidó kulturális iniciatívájában megrendezett előadásokból áll,

amelyeknek tartalma és célja, hogy becsmételjék a keresztény egyházat, mint az antisemitizmus támogatóját és védőjét, az egyháznak zsidóellenes agitációjával való kapcsolatait a kampószerkezettel bizonyítgatva. Ezt az állítást ragyogóan illusztrálja az a jelentés, amelyet a jasi sziguranca 4477-es számmal 1927 március 18-án terjesztett be a vezérfelügyelőséghez. A keresztény egyház kicsufolása és kritizálása révén nemesak az antisemitizmus gyöngetését és megsemmisítését akarják elérni, hanem a vallásos érzelmeknek a dolgozó román tömegekből való kiölését, ami egyértelmű lesz a kommunista eszmék előkészítésével és elfogadtatásával, Oroszországhoz hasonlóan, ahol a bolsevikiek ugyancsak megsemmisítették az egyházakat és a vallásos hitet.”

A sportolás büne

„A fentebb említett programatikuss tevékenységgel párhuzamosan a zsidó lakosság körében élénk sporttevékenységet is fejtenek ki, amelynek ugyan csak két célja van: a zsidó tömegek szabad levegőn való regenerálása, másrészt pedig önvédelmi akció lehetővé-

tétele egy a euzista antisemitizmussal, mint a vasgárdákkal szemben.”

„A Targu-Frumosi támadás nem izolált eset, hanem olyasvalami, amelyet a tömeglélektanra támaszkodó fentebbi tudományos megállapítások prizmáján keresztül kell nézni és megítélni.”

A jelentés ezután egész halom zsidó „provokációt” sorol fel, majd így folytatja:

Hogy kell megakadályozni a zsidó támadásokat

„A zsidó lakosság jövőbeni támadásai megakadályozására gyakorlati és feltétlenül szükséges megoldásként javasoljuk az összes zsidó kulturális, művészeti és sportegyesületek és szervezetek megszüntetését annál is inkább, mint hogy ezeknek teljes programja kommunista céloknak megfelelően folyik le és veszedelmes a mi nemzeti államérdekeinkre.”

Ezután a jelentés elmondja, hogy a gyakori zsidó támadásokkal szemben mindössze két jelentéktelen antiszemita incidens történt. A továbbiakban kifejti a jelentés, hogy a jelentékenyen fellendült kommunista mozgalomban nagyszámú zsidó diák vesz részt, miért is az antiszemita diákok között erőteljes áramlat indult meg a zsidó diákok kommunista tevékenysége ellen. Elhatározták, hogy úgy az egyetemen, mint az uccákon verni fogják a kommunista zsidó diákokat. Hat ilyen eset történt. A támadók közül Ilie Olteu diák személyazonosságát sikerült megállapítani s miután a legtöbb verekezésben részt vett, kizárták az egyetemről.

A felháborító jelentés vezetékül különböző román egyesületeket sorol fel, amelyek valamennyien csatlakoztak az antiszemita diákoknak a kommunista diákok elleni akciójához.

Maniu hajlandó volna koncentrációs kormányt átadni a helyét?

Nemzeti-parasztpárti körökben cáfolják a válsághíreket és bizonyosra veszik, hogy a Maniu-kormány nyitja meg az új ülészakot

Bucuresti—Bukarest, szeptember 17. (Az Uj Kelet tudósítójától.) Heteken keresztül a legkülönbözőbb hírek keltek szárnyra a Maniu-kormány sorsáról. Ezek a hírek a néhány hét múlva ismét megkezdődő parlamenti ülészekkel álltak kapcsolatban. Politikai körökben állandó megbeszélések tárgyát képezte egy esetleges koncentrációs kormány alakítása, amely a király kívánságára történt volna meg. Ugyanekkor élénk diskussziók folytak a nemzeti-parasztpárt belső válsága körül. Egyesek tudni vélték, hogy a caranisták a parlamenti szesszió megnyitása után elszakadnak a nemzeti párttól és Juniant követve, koncentrációs kormányt fognak támogatni.

Politikai körökből legújabbban kiszivárgott hírek szerint a nemzeti-parasztpárti kormány helyzete nem olyan peszsimisztikus, mint aminek azt egyesek beállították. Ma már egészen valószínű, hogy az új parlamenti szessziót a Maniu-kormány fogja megnyitni.

Az uralkodó bizalommal van a kormánnyal szemben

A bukaresti lapok a fentebbí verziókat közölve, a belpolitikai helyzet új alakulását azzal magyarázzák, hogy az uralkodó bizalommal viseltetik Maniuvval szemben, amiről az ellenzéki pártok vezetői is meggyőződtek. Abban a körlevélben, amelyet a miniszterelnök néhány nappal ezelőtt a nemzeti-parasztpárt vidéki szervezeteihez intézett, maga is leszögezi, hogy a legfelsőbb alkotmányos fórum támogatja a kormányt s hogy csupán az ellenzéki sajtó igyekszik a kormányt ellen hangulatót teremteni. A nemzeti-parasztpárt belső válsága is többé-kevésbé elismultnak tekinthető — legalább is egyelőre — miután az Adeverul értesülése szerint Mihalache kezeken kijelentette, hogy nemzeti-parasztpárti kormányt Maniu nélkül nem tud elképzelni. Maniu egy Mihalacheval és Junianal folytatott megbeszélés során hajlandónak mutatkozott arra, hogy cedálja a kormányt egy koncentrációs kabinetnek, vagy pedig egy átalakított nemzeti-parasztpárti alakulatnak. Mihalache azt válaszolta, hogy ő a maga részéről nem vállalja el a kormányalakítás felelősségét, nemzeti-parasztpárti kormányt pedig Maniu nélkül már csak azért sem akar elképzelni, miután ez

elkerülhetetlenül a párt belső romlásához vezetne. Már pedig legfeljebb csak néhány személyi ambíciót elégítene ki a nemzeti-parasztpárt akkor — mondotta Mihalache, — ha felbomolna s megfosz-

Az ellenzéki pártok akcióba léptek taná az országot egyik legerősebb kormányzati instrumentumától. Az ellenzéki pártok ugyancsak nem ülnek tétlenül. Az aversezkánusok a leghangosabbak. Legutóbb elhatározták, hogy sorozatos gyűléseket rendeznek Erdélyben annak bizonyítására, hogy még az erdélyi tömegek is elfordultak már a nemzeti-parasztpárttól és az aversezkánus „csillag” mögött sorakoznak föl. Az első gyűlést Balázsfalván tartották, ahol Goga mondott fulmiláns beszédet Maniuek kormányra ellen. A gyűlésen viszonylag kevesen voltak, ami azonban nem akadályozta meg Gogát ama kijelentésében, hogy Erdély közvéleménye

mögötte áll. Erről azonban ugylátszik, a király maga sines teljesen meggyőződve. Erre mutat legalább is, hogy az aversezkánusok, akik oly vérmes reményeket fűztek az uralkodó hazatéréséhez, ma bizonyos kiábrándulással beszélnek.

Jorga és dr. Lupu, a belpolitikának ez a két enftent terible-je koncentrációs kormányt szükségeséről csevegtek Valeni de Munteniben, mig ugyanezen idő alatt Duca volt belügyminiszter maldarestii birtokán Tatarescuval és Franasovicuval, két volt alminiszterével együtt megszövegezte a liberális párt manifestumát, amely ökolnyti betikkel biztosítja az uralkodót a párt szeretetéről és alattvalói hűségéről. Ezzel a manifestummal végleg lezárult a liberális párt által az új alkotmányos rend ellen indított harc, rövid, de annál tragikomikusabb fejezete.

Katalán lázadó vagy marannus volt-e Kolombusz Kristóf?

Hamburg, szeptember 17. Néhány nap óta történészek világtkongresszust tartanak Hamburgban. A kongresszus nemesak szakembereket, hanem más köröket is élénken érdekel. Különösen sok vitára adott alkalmat Ulloa professzornak, a limai nemzeti könyvtár volt igazgatójának közlése. A tudós professzor előadta, hogy éveken át kutatott a spanyol levéltárakban, ahol igen érdekes feljegyzéseket talált Kolombusról és az amerikai kontinens felfedezéséről. Egészen új dokumentumok alapján mondhatja, hogy Kolombusz régen, mielőtt történeti expedíciójára indult volna Spanyolországból, már dán hajósokkal beutazta a tengert. Amerikát egyébként Írlandon, Grönlandon, Labradoron, Uj-fundlandon és Floridán vezető tengeri uton közelítették meg, mielőtt még Kolombusnak sikerült Amerikát felfedeznie. Ulloa professzor vitatja a történeti Kolombusz génuai származását és Kolombust, mint katalóniai ha-

jóst, vagy lázadót állítja élénk.

Ulloa professzor kijelentette, hogy Kolombusz Kristóf személye körül rengeteg történelmi hamisítás történt. Kolombusz végrendeletét is meghamisították és meghamisították még a Kolombusz és a spanyol király között létrejött szerződést is.

Ulloa tanár felfedezései a szenzáció erejével hatottak és a kongresszus tagjai szkeptikusan fogadták a bejelentéseket. A tudósok egyrésze azt állítja, hogy Ulloa tanár csak hipotéziseket állított fel és ha sor kerül majd a történeti bizonyításra, ki fog derülni Ulloa tanárnak számos tévedése. A délamerikai tudósok azonban Ulloa mellett foglalnak állást. A spanyolországi tudósok között vannak olyanok is, akik minden bizonyossággal állítják, hogy Kolombusz Kristóf zsidó származású volt, aki azonban később, céljának elérése érdekében, kikeresztelkedett, de mint marannus, továbbra is itekben megtartotta vallását.

almak kulisszái mögött szemben, egyszer is szembekerülhet-

k az államveszélyeskedői

s foglalkozik

kiskereskedők száma, a kormánytól, a nazon jogcimen, a vesek, a bankárok követelnek.

hitelproblémája a feligényét ma már illet sem tudja ki követelni a kong Banca Nationala helyes összeget ah kereskedők hitelgért ha talpraállítja egész esomó régi ra életképessé. Az hez jut és amit be-be, azt visszakapja

ófa zárguton

bolgár kertész ófa harmadik

ttek a szerencsétlenségre s a kocsiromok a bolgár kertészt és dokolva húzták ki. sak a karja fiamoaulva a helyszínére petrosényi orvos, tszetre hozta s értozókát. Azonnal a szerencsétlenség ták a súlyos sebeca városi főorvos vette a szerencsét-bolgár kertész még vedett. Kreiter sofzkódást és zuzódáeg. Eszméletlenül an. Gerzon iránt esége és két gyerükös viszonyok köutó is tönkrement. ták volna magu-veget ért Gerzon tragikus körülmé. Löwy Miklós al-

LENT KÖNYVET UJ KELET BAN.

Ezeréves épületek — nyersanyagból
Felhőkarcolók Európában

Az osztrák kormány egyszázalékos építkezési kölcsönt ad a polgárainak

Beszélgetés a nemzetközi építészkongresszus tagjaival

Budapest, szeptember 17. A háborus esztendőket követő időkben nemcsak a divat, a politikai felfogások és az izlés, hanem az építészet is erős változáson ment át. Egymásután jelentkeztek az új építészeti stílusok, melyek főleg az ipari építkezéseknél az egyszerűt, célszerűt és praktikus tartották szemelőtt.

A nemzetközi építészeti kongresszus itt időző tagjaival beszélgettünk az új építészeti stílusokról és arról, hogy egyes nemzetek hogy oldották meg az építészeti krízist, amely — Amerikát kivéve — az egész világon megbénította, vagy legalább is erősen lecsökkentette az építkezéseket.

Theiss, a bécsi műegyetem tanára nyilatkozott a legérdekesebben.

— Ausztriában — mondotta a professor — az állam segíti elő az építkezéseket. Kölcsönt ad minden építési szándékozónak. A Wohnbauförderungsgesetz — az építkezéseket segítő törvény — kimondotta, hogy mindenki építkezési segélyben, illetve kölcsönben részesül.

— Mennyivel kell hozzájárulni az építkezéshez az építetőknek?

— Mindössze husz százalékkal. Bérház építésénél azonban tíz százalék is elegendő. A kölcsönért egyszázalék kamatot fizetnek. Ezt a kölcsönt negyven év alatt kell visszafizetni.

— Bécsben bizonyára nem szívesen építkeznek a magánosok, hisz a házbérek oly alacsonyok!

— Tévedés. Eppen a bécsiek rohanták meg a kormányt kölcsönökért. Hogy milyen sikere volt az akciónak, mi sem bizonyítja jobban, minthogy az erre előirányzott hatalmas összeg — amit egy külföldi kölcsönből hasított ki a kormány — máris elfogyott... Rövidesen újabb kölcsönt fog megszavazni a parlament... addig nem tudnak újabb összegeket folyósítani... Ausztria épít.

— A bankok jó szemmel nézik az állami kölcsönöket?

— Nem mondanám, de éppen a bankokat akarta letörni az állam. Mert hihetetlen uszorakamatra adtak csak kölcsönt, építkezésre pedig semmiféleképp nem reszkiroztak: Most: utánadobják a pénzt az építkezéseknek...

Akinek a házai ötezer évig dacolnak az idővel...

Természetesen német. A „Klingerbaukunst“ mestere és megteremtője: Höger professor. Ma már az egész világon ismerik és az ő rendszere alapján építkeznek szerte Európában. Megkérjük, hogy meséljen valamit magáról és a találmányáról.

— Nincs ebből semmi „találmány“, mert a nyerstégla, amely az én építkezésemmek a lényege, már a babilóniak is ismerték. Azok az ezeréves épületek, amelyek még ma is felveszik a versenyt a modern építkezésekkel, szintén nyerstéglaiből készültek.

— Mi a klinkertégla?

— Magas hőfokon égetett, fagyálló nyerstégla. Ezekből a nyerstéglaiból vakolás nélkül képezik ki az épületek homlokzatát. Sőt szobrokat is csináltak már nyerstéglaiból!

— Legszebb alkotása?

— A hamburgi Chile Haus. Minden kérdés nélkül állíthatom, hogy ez az épület még ötezer év múlva is dacolni fog az idővel!

Csak hogy ötezer év múlva ki fog majd helytállani ezért a merész kijelentésért?

Fényképeket mutat. Bátor, kissé komor, de azért érdekes épületek. Egész Németország tele van velük. Drezda, Lipsee, Lübeck, Berlin... Ez az építész majd minden nagyobb városban otthon van... akárhova megy, talál egy házat, amit ő emelt és amelyet a saját izlése szerint formált.

— A közönség szívesen fogadta az újításaimat — meséli — csak a kollégák ágaskodtak ellene... most azonban már semmi sem árthat nekem... ennek az új építészeti iránynak már iskolái vannak...

Höger ur már rég meghalt, csontjai elporladtak, de a házak még egyre állani fognak...

Bábel tornyai és a felhőkarcolók...

Kétségtelen, hogy ha a bibliai idők egyik jámbor prófétája feltámadna és Amerikába tévedne, elszörnyedve hullna térde az égigérő felhőkarcolók előtt. Azt hinné, hogy varázslat történt vele. Száz emelet!

— Pedig — mondotta Robertson ur, a híres newyorki építész — nemsokára valóban elkövetkezik az az idő, amikor a tornyok „az égig érnek“. Newyorkban kevés a hely, csak egy választás van, felhúzódni a magasba.

Valaki közbeszó, hogy ezek az épületek nem tartósak és ha nem is a napjaik, de éveik meg vannak számlálva.

— Szó sincs róla — feleli hevesen Robertson mester — a mi kis felhőkarcolóink (becézve beszél róluk) masszívabbak a maguk váránál és ócska kastélyaiknál. Amellett, hogy erre semmi

szükség, mert a mai tempó mellett minden városi épületnek megvannak számlálva a napjai: tíz éven belül olyan változások állhatnak be úgy az építészetben, mint magában a város életében, hogy ha még olyan szilárd is az a ház, le kell bontani, mert utban van, mert egy nagyobb akarnak a helyébe...

— Európa is átveszi a felhőkarcolókat...

— Inkább Németország. Itt nem idegenkednek tőle. Hamburg, Drezda, Berlin... magam is évekig éltem Németországban és így tudom, hogy szeretnek bennünket... Berlin a kis Newyork... főleg lakóházakat építenek. Bizony furesa, amikor az ember végignéz egy régi, dohos, rosszul szellőztethető, fürdőszobátlan bérházat és egy modern, expresszliftes felhőkarcolót, amelyben minden lakáshoz külön fürdőszoba van építve... no de nem akarok visszaélni a vendégjoggal... különben is szeretem Európát.

Lengyelország rémnapijai

Durván bánnak a bresztlitovszki börtönben a letartóztatott ellenzéki képviselőkkel

Varsó, szeptember 17. Az ellenzéki lapok panaszkodnak amiatt, hogy a letartóztatott ellenzéki képviselőkkel a bresztlitovszki börtönben a legdurvábban bánnak az örök. Felsőbb parancsra megtiltották, hogy a letartóztatott látogatókat fogadjanak, vagy bárkivel érintkezzenek.

Ez a tilalom vonatkozik a letartóztatottak legközelebbi családtagjaira is, azonkívül a védőre is. A szociáldemokraták lapja, a Robotnik azt írja, hogy még a cári Oroszországban sem bán-

tak olyan rosszul a lengyelekkel, mint ahogy most bánnak a lengyel képviselőkkel. Az egyik kormánylap azt írja, hogy az ellenzéki pártok általános sztrájkot készítenek elő Lengyelországban, hogy ezzel tiltakozzanak a kormány kíméletlen politikája ellen. A szocialista lapok megcafolják ezt a hírt s azt állítják, hogy a kormány be akarja ugratni őket a sztrájkba, csak hogy azután még kegyetlenebbül járhatson el az ellenzékkel.

Védtelesen hagyják Olaszországban a katolikusokon kívüli felekezeteket

A zsidó Mario Falco tanár harca a vallások egyenjogusításáért

Róma, szeptember 17. A Vatikán és a Mussolini-kormány között létrejött konkordátum olyan pontokat ölel fel, amelyeket rövidesen az olasz törvényhozásban is tárgyalni fognak és amelyekből bizonyára szentesített törvények lesznek. Az olasz alkotmány szerint minden polgárnak vallásra és nemzetiségre való tekintet nélkül joga

van követelni az egyenlő elbánást a törvény előtt. A konkordátum azonban különbséget tesz a katolikus és nem katolikus vallásúak között. A kötelező vallásoktatás és a házassági törvényben jut különösen kifejezésre ez a megkülönböztetés. De kedvező elbánásban részesül a katolikus vallás büntetőjogi szempontból is. Vagyis,

azok, akik a katolikus templomok vagy kegyeszek ellen követnek büntetendő cselekményt, sokkal szigorúbban ítéltetnek el, mintha a más vallású kultuszárgyak ellen vétendők. A katolikus pap személye különös védelmet nyer, mint a más vallásúak lelkipásztorai.

Dr. Mario Falco, a milánói egyetem men a kánoni jog előadója, mint zsidó vallású polgár éles harcot indított a katolikus vallásúak érdekében. Egyik legutóbbi röpiratában a zsidó tudós a következőket írja:

Az olasz büntető törvénykönyv eddig nem tett különbséget államvallás és a többi megengedett kultuszok között. Büntetésben részesültek: akik a szajtó útján szidalmazták a vallásokat és a kultuszokat, 2. akik megakadályozni igyekeztek a vallási ceremóniákat, olyképpen, hogy az illető vallás papját sértegetik vallási funkciói közben, vagy bántalmazták őket, 4. megrogallyák, vagy megsemmisítik, vagy gyalázzák a kegyeszeket.

A fasiszta kormány volt az, amely a vallásoknak e hagyományos törvényelőtti egyenjogusítását megszüntette. Megtette azt még, mielőtt a konkordátumot megkötötte volna. 1923 július 16-iki királyi dekrétumban módosították a törvény első szakaszát, hogy a sajtó útján elkövetett szidalmazásban csak akkor marasztalták el a szerkesztőt és lapját csak akkor kobozták el, ha a katolikus államvallás ellen lázított. Más vallások szidalmazásáért semmiféle büntetés nem járt.

A készülő büntetőtörvénykönyvben már a meghatározottabb formában jut kifejezésre az a tendencia, hogy a katolikus valláson kívülálló vallások nem védi egyenlő módon a törvény. A törvényjavaslat szerint a katolikus államvallás szidalmazása büntetendő cselekményt képez, azonban más vallásoknak az ócsárlása semmiféle büntetendő következményeket nem vonhat maga után. A katolikus államvallás istenségét, szimbólumait, vagy papjait szidalmazni súlyos bűnhődést von maga után, ugyanaz a büntetési mérték, ugyanaz a bűncselekmény azonban más vallásúakkal szemben semmiféle megtorlást nem involvál. A minisztérium ugyan a törvényjavaslat elkészítése alkalmával meghallgatta az egyes jogi társaságok reprezentánsait is, akik tiltakoztak az egyes kultuszok közötti ilyen nyilvánvaló egyenlőtlenégek ellen és Itália zsidó hitközségeinek közörműjeiben az ügyben memorandumot intéztek az igazságügyminiszterhez.

Maga a parlament jogügyi bizottsága is annak a kívánságának adott kifejezést, hogy semmi helye nincs az egyes vallások közötti különbségtetésnek. Az igazságügyminiszter azonban a javaslat végleges megszövegezésénél nem vette figyelembe a más vallásúak szempontjait.

Mario Falco professor nem optimista és azt hiszi, hogy a kormányt aligha lehet majd más véleményre bírni, tekintettel arra, hogy ezt az ügyet nem a jog és igazság szempontjai szerint kívánja megoldani, hanem a politikai szükségesség parancsára. Ez pedig később bizonyára meg fogja boszulni magát.

— Kiirtotta családját egy bécsi kereskedő. Véres családi dráma játszódott le hétfőn reggel Bécsben. Kickenweitz Ottó negyvenkétéves gépkereskedő lelőtte feleségét, tizenhárom éves leányát és azután maga ellen fordította a fegyvert. Az asszony és a leány a helyszínen meghaltak, a családirtó apát halálos sérülésekkel a kórházba szállították. A rendőri nyomozás megállapította, hogy a gépkereskedő anyagi nehézségekkel küzdött és valószínű, hogy tettét elkeseredésében követte el.

Ha azt akarja, hogy hírdetései eredményesek legyenek, hirdessen az Uj Keletben.

Hirdessen az Uj Keletben

A re... V... amely...

Cluj—Kolo

Uj Kelet tudósai érkeztek vonattal Kolozsvárra. A városban negyvenháromezer lakos van és óriási szerencsételen körében. A városban futott a bizarr és valóságos messziről jövő Boros komiszár vezetője, végül egész karavánból Kerekes, a kiváncsiak akadályokat emeltek, a csodálatos delyben élő különböző afrikaiak.

Telecigány

Egyesek megpróbálták a térségbe elvezetni, de nehezen sikerült és elég folyékony. Egy-egy román Nagynehezen megpróbálták a közeli kerítetek tejmezősöt, baron böközéssel tölkök, ötszáz lejnyel, sőt régi aranypénzeket csak. Egy nagy tal fiu, aki Marokkóba, büszke egész társaság körülbelül 350 zsel rendelkezik. reskednek. Esjen a szavában, Francia állampolgár jön. Az egész férfiak, nők és óta Európában egész balkánt és tek Romániába.

Min ahol

Közben valamennyi. Nagyenyed a kolozsvári rendőrség több betörés roshan, az egyik titokzatos módok 27 darab ötszázlejtik telefonjelentéssel hasonló helyről meg az sorolt esetek csodálatos időpontban történt arab karaván ezetőkötött. A dényedről egy devarra, aki már a Vlamivel később konzulátustól kapott, hogy négy a jelentkezett nágyvalami ninkörül. Az ügy kiletlet rendőrkapitány, ahonnan Tilcsár, Coroiu rendőrszár, Francia köindult a francia kőna nézzen a négybok a konzulátus, hogy két rendőráz épületbe. Nagkonzulátust és miberei odaérhettek, tak és el akartak

Izgalom a négy

A két rendőrtiszt vette nyomon a rendőrt, amíg a fotott a hajszára. A csakhamar iránytátér felé vették a rendőrtiszt autót, be vegye őket. V973-as számú kocsiéjszakai ismeretes reptel, amelynek Cszenvető áldozata vuccában utóltértek négy fiatalembert

Iskolák! Szülők! Tanítók!

Megjelent a Stengel-féle

KOLJEHUDA ALEF-BET

HÉBER-ROMÁN SZÖVEGGEL

Brief Dávid átdolgozásában

Ára 35.— lej

Kapható:

Az UJ KELET könyvosztályában, Cluj

Hölgyek és férfiak! Szép és tartós hajszínt csakis a „HENOL“ vagy „HENNE ROYALE“ hajfestőszer által érhetnek el

A rendőrség egy „előkelő” arab karavánt tartóztatott le Kolozsváron, amelyről kiderült, hogy végigfosztogatták az erdélyi városokat

A négy karavánfőnöknél megtalálták a bankoknál eltűnt pénzkötegeket

Cluj—Kolozsvár, szeptember 17. (Az Uj Kelet tudósítójától). Egzotikus vendégei érkeztek a keddi éjszakai személyvonattal Kolozsvár városának. Körülbelül negyven algiri arab-cigány. Az éjszaka hátralevő részét a pályaudvar harmadosztályú vártermében töltötték és óriási szenzációt keitettek az utasok körében. A kora reggeli órákban hirtelen a bizarr társaság megjelenésének és valóságos népvándorlás indult meg a messziről jött vendégek tiszteletére. Boros komiszár, az államias rendőrség vezetője, végül is kénytelen volt az egész karavánt az állomás közelében lévő Kerekdombra áttelepíteni, nehogy a kiváncsiak tömege komoly forgalmi akadályokat okozzon. A kiváncsiak serege ugyancsak átvonult a Kerekdombra és esodálkozva szemmel nézte az Erdélyben élő fajrokonaitól alig különböző afrikaiakat.

Tele vannak pénzzel az arab cigányok

Egyesek megpróbálták, hogy beszélgetésbe elegyedjenek velük, ami nagyon nehezen sikerült. Az arabok csak arabul és elég folyékonyan franciául tudnak. Egy-egy román szót is mondanak néha. Nagynehezen megértetik magukat, hogy éhesek. A közeli házak lakói hamar előkeritnek tejet, tojást, kenyeret, gyümölcsöt, baromfit. Az algiriak feltűnő bőkezűséggel fizetnek. Kékhasu ezresbankok, ötszáz lejesek, tízdolláros bankjegyek, sőt régi száz koronás magyar aranypénzek kerülnek elő. Mutogatják csak. Egy nagyon értelmes, jóarcu fiatal fiú, aki Mahmut Hadzsinak mutatkozott be, büszkén eldicsékszik, hogy az egész társaság vagyonközösségben él és körülbelül 350 ezer drachma készpénzzel rendelkezik. Keleti szőnyegekkel kerreskednek. És hogy senki ne kételkedjen a szavában, előmutatja az utlevelét. Francia állampolgár. Csakugyan Algiréből jön. Az egész társasággal együtt, férfiak, nők és apró csemeték, már évek óta Európában tartózkodik. Bejárták az egész balkánt és ez év májusában kerültek Romániába.

Mindenünnen pénz tűnt el, ahol az arabok megfordultak

Közben valami baj történt az arabokkal. Nagyenyedről telefonon felhívták a kolozsvári rendőrséget, hogy a napokban több betöréses-lopás történt a városban, az egyik pénzintézetnél pedig titokzatos módon eltűnt egy köteggben 27 darab ötszázlejes bankjegy. Egy másik telefonjelentés Gyulafehérvárról jelentett hasonló panaszokat. Mindkét helyről még azt is közölték, hogy a fellelő esetek csodálatos módon abban az időpontban történtek, amikor az algiri arab karaván ezekben a városokban tartózkodott. A délelőtti órákban Nagyenyedről egy detektív érkezett Kolozsvárra, aki már részletekkel is szolgált. Valamivel később a kolozsvári francia konzulátustól kapott értesítést a rendőrség, hogy négy algiri arab fiatalember jelentkezett nála és erős a gyanúja, hogy valamelyik arabok körében. Az ügy kiderítésére az első kerületi rendőrkapitányság kapott megbízást, ahonnan Tilea Romulus szubkomiszár, Coroiu rendőrmesterrel együtt elindult a francia konzulátusra, hogy utána nézzen a négy arab dolganak. Az arabok a konzulátus ablakából észrevették, hogy két rendőrségi ember igyekszik az épületbe. Nagysietve otthagyták a konzulátust és mielőtt a rendőrség emberei odaérhettek volna, kocsiba ugrottak és el akartak menekülni előlük.

Izgalmas hajtsa autótaxin a négy gyanús arab után

A két rendőrtiszt eleinte gyalog követte nyomon a menekülő négy fiatal embert, amíg a forgalmas utcákon tartott a hajtsa. A menekülők azonban csakhamar irányt változtattak és a két autót felé vették útjukat. Erre a két rendőrtiszt autótaxiába ült, hogy üldöznie vegye őket. Véletlenül ugyanaz a 573-as számú kocsi volt, amely a péntek éjszakai ismeretes botrányban is szerepelt, amelynek Coroiu őrmester egyik szenvedő áldozata volt. A Bartha Miklós utcában utóérték a menekülőket és a négy fiatalembert bevitték az első ke-

rületi kapitányságra. Mindenekelőtt megmotozták őket. Az egyiknél, Mahmut Hadzsinál, érintetlenül találtak egy csomagot, amelyben pontosan 27 darab ötszáz lejes bankjegy volt. Azonkívül találtak nála hét darab ezer lejes is. A társaság legidősebb tagjánál és szemmel látható főnökénél, Hadzsi Ahmennél 24 darab száz lejes, négy darab ötszáz lejes, öt darab ezer lejes, három darab tíz dolláros és egy darab egydolláros bankjegyet találtak, Mahmat Cazzalinál 11 darab ötszáz lejes, a negyediknél, Abet Aslavnál pedig nyolc darab száz lejes és néhány darab érepcézt találtak.

Még egy meglepetés

Eleinte nagyon nehezen ment a kihallgatás. A rendőrségen nem tudnak sem arabul, sem franciául. Valahonnan mégis előkerítettek valakit, aki meg tudta magát értetni az előállított ara-

bokkal. Kisebb-nagyobb zökkenőkkel sikerült a személyi adatokat tisztázni, közben még egy meglepetés jött. Kiderült, hogy a négy arab fiatalember közül az egyik egészen jól, a másik is türelemesen beszél románul, amit eddig szerényen eltitkoltak a rendőrség előtt. Most már könnyebben ment a kihallgatás. Az arabok persze hallani sem akarnak sem Nagyenyedről, sem Gyulafehérvárról, hanem azt mondogatják, hogy a zsebükben talált pénz becsületesen uton szereztek, mint szőnyegkereskedők. A rendőrség emberei ezt nem nagyon akarják elhinni és különösen az a bizonyos 27 darab ötszáz lejes bankjegyköteg igazolja őket. A dolgról mindenesetre jegyzőkönyvet vettek fel, amelyhez csatolták az araboktól elkobzott összegeket is és déli egy órakerékkel elvezették őket a központi rendőrségre.

Letartóztatják az arabokat

Délután az egész kerekdombi karavánt betarolták a főkapitányságra és ott derült ki, hogy időközben az algiriak száma megszorodott eggyel. A gyermekeket és anyját a klinikán helyezték el. Még egy dolog tisztázódott délután. Még pedig az, hogy az ominózus 27 darab ötszáz lejes bankjegy nem Nagyenyeden, hanem a Banca Nationala gyulafehérvári fiókjánál tűnt el. A fiók igazgatója, a gyulafehérvári rendőrség főnöke, több rendőrtiszt kíséretében délután megérkezett Kolozsvárra. A szembesítés alkalmával kétségtelenül felismerték, hogy a gyanuba fogott négy fiatalember járt néhány nappal ezelőtt a bankban, sőt a rendőrtiszték arról is tudtak, hogy az arabok egész Alsófehér megyében sorozatos lopásokat követtek el. A körömszakadtáig tagadó négy arabot letartóztatták.

Beszarábiában újabb rendőrségi botrány tört ki

Rendszeres szokás volt az állások áruba bocsátása — Egy áthelyezés ára 12.000 lej

Kisenev, szeptember 17. A kisenevi rendőrségen ismét vizsgálatot folytatnak a Bukarestből kiküldött inspektörök. Alig került le a napirendről az Eviczky-féle zsarolási botrány és már újabb súlyos visszaélést fedeztek fel a rendőrség egyik vezetője ellen. Companetz komiszár vette át Eviczky szerepét és folytatta az állások pénzért való közvetítését.

Ez alkalommal nem a rendőrtiszt, hanem pénzügyi tisztviselői állások közvetítésére vállalkozott a főkapitányság helyettes vezetője. Egy Beraru nevű vidéki adótitst kérte Companetz közbenjárását, hogy Kisenevbe kerülhessen. Megállapodtak, hogy ennek az ára 12.000 lej, Beraru azonnal átadott a rendőrtisztnek 6000 lejt, a többit pedig egy későbbi időben Costin pénzügyi vezérfelügyelő feleségének kellett volna átadni. Az adótitst szigorúan betartotta a határidőt és a 6000 lejt lefizette egy urinő kezéhez, akit Companetz Costinné neve alatt mutatott be neki.

Companetz egy ideig hazugságokkal vezette félre, de később Beraru meguntván a várakozást, jelentést tett az ügyészségen. Megindult a vizsgálat és meglepő eredményekhez vezetett. Kiderült, hogy a rendőrtiszt saját feleségét mutatta be Berarunak Costinné neve alatt és hogy az áthelyezés ügyében nem is próbált semmit tenni. Companetz a belügyminisztériummal azonnal felfüggesztette állásából és az ügyészség úgy ellene, mint felesége ellen csalás címén eljárást indított.

Csak a jövő évi népszövetségi közgyűlés fog foglalkozni a páneurópai föderáció kérdésével

Lenyelország, a kisantant és Görögország közös álláspontra helyezkedtek a kisebbségi kérdésben

Genf, szeptember 17. A népszövetségi tanács újjaalakítása után ma délután kezdte meg zárt ülésén 61-ik ülészsakát. A bizalmi ülést nyílt ülés követte.

London, szeptember 17. A Daily Telegraph jelentése szerint az angol delegáció javaslatot fog tenni egy állandó ellenőrző bizottság kijelölésére.

Ez a bizottság a Népszövetség mellett a kisebbségek védelmét fogja fokozottan ellátni és összeköttetésben lesz az összes európai kisebbségek képviselőivel.

Genf, szeptember 17. A népszövetségi közgyűlés mai ülésén elfogadták azt a határozati javaslatot, amelyet 45 állam terjesztett elő az európai föderáció kérdésében s amely javasolja a 27 európai állam delegációiból megalkotandó tanulmányi bizottság felállítását. A tanulmányi bizottság a jövő évi népszövetségi közgyűlés elé fogja terjeszteni részletességgel kidolgozott jelentését a páneurópai együttműködés felől.

A monopól igazgatósága felére szállította le a külföldi lapokat árusító tőzsdék jutalékát

Újabb sérelem érte a dohánytőzsdéseket

Cluj—Kolozsvár, szeptember 17. (Az Uj Kelet tudósítójától). A dohánytőzsdések különböző sérelmei az utóbbi időben többször foglalkoztatta az ország közvéleményét. Az egyik legfőbb sérelem akkor érte a monopólickek eladásával foglalkozó kereskedőket, amikor a monopóliumok autonómizálásával és a gyufakoncesszió bevezetésével leszállították eddig is nem túlságosan bőkezű jutalékaikat. A sérelem annál súlyosabb volt, mert a jövedelem mesterséges csökkentésével egyidejűleg erősen felemelkedtek a trafikosok adóját. Ekkor érdekeik megvédésére a dohánytőzsdék szervezkedni kezdtek és memorandumban azt kérték a kormánytól, hogy miután legtöbbjük kizárólag állami gyártmányok eladásával foglalkoznak, mentessék őket az adófizetés alól. Ezt a kérést a pénzügyminisztérium nem teljesítette, hanem mindössze annyi engedményre volt hajlandó, hogy a monopólickek jövedelme után csak 12,80 százalékos kereseti adót fizessenek a rendes kereskedői jövedelem után járó 17 százalékos helyett.

Most újabb sérelem érte a dohánytőzsdéseket. A kolozsvári monopól igazgatóság ma Bukarestből rendeletet kapott, amely arról intézkedik, hogy mindazok a dohánytőzsdések, akik külföldi lapok és folyóiratok eladásával is foglalkoznak, a jövőben az eddigi jutalékoknak csak a felét kapják. A speciális dohányneműek után eddig 6 és félszázalék, a rendes monopólickek után pedig 3 százalékos volt az eladó jutaléka, ami önmagában véve is kevés volt és a trafikosok éppen ezért voltak kénytelenek más cikkek eladásával pótolni a jövedelmüket. Ettől akarja őket megfosztani a legújabb rendelet, amely ellen a dohányvárosok szervezete energikus tiltakozó akcióra készül.

Waterman-töltőtoll
 Európában—Amerikában a legjobb, legrégibb.
 Már 550 lejért szállít, nemetszöt cserél,
 ingyen jegyzéket küld
LEPAGE CLUJ

katolikus templomok ellen követnek...
 alca, a milánói egyetem...
 tető törvénykönyv ed...
 2. akik megakadák...
 3. akik megakadák...
 4. megsemmisítik, vagy...
 mely volt az, amely...
 jogosítását megszünt...
 1923...
 dekrétumban oda...
 törvény első szak...
 utján elkövetett sz...
 akkor marasztalták...
 lapját csak akkor...
 katolikus államvallás...
 szidalmazás...
 büntetés nem járt...
 törvénykönyvben...
 ottabb formában jut...
 tendencia, hogy a...
 kivívó vallásos...
 módon a tör...
 javaslata szerint a...
 állás szidalmazása...
 ményt képez, azon...
 nak az ócsárlása...
 ndó következménye...
 aga után. A katoli...
 ténységét, szimbólu...
 szidalmazni súlyos...
 ra után, ugyanaz a...
 nban más vallásuak...
 miféle megtorlást...
 minisztérium ugyan...
 elkészítése alkalmá...
 egyes jogi társa...
 it is, akik tiltakoz...
 szok közötti ilyen...
 tlenések ellen és...
 geinek kozorciuma...
 memorandumot in...
 ügyminiszterhez...
 jogügyi bizottsága...
 ának adott kifeje...
 nye nincs az egyes...
 lönbségtévesztések...
 szler azonban a...
 megszövegezésénél...
 e a más vallásuak

esszor nem opti...
 hogy a kormányt...
 más véleményre...
 rra, hogy ezt az...
 gzság szempont...
 megoldani, hanem...
 sség parancsára...
 nyára meg fogja

at egy bécsi keres...
 áma játszódtott le...
 en. Kickenweitz...
 gépkereskedő le...
 ároméves leányát...
 fordította a fegy...
 léány a helyszí...
 ádírtó apát halá...
 ázba szállították...
 megállapította...
 anyagi nehézsé...
 színű, hogy tetté...
 e el.

hirdetéseit ered...
 irdersen az Uj

Uj Keletben

ptnek el

HIREK

Az Uj Kelet az egyetemes erdélyi és bánági zsidóság napilapja.
Főszerkesztő: Dr. Marton Ernő
Felelős szerkesztő: Jánbor Ferenc
Bukaresti szerkesztőség:
Hátszegi Ernő, Hotel Imperial
Cikkeink utánnomását csak a forrás megjelölésével engedjük meg

— Egy falu tűzharca a menekülő betörőkkel. Budapestről jelentik: Ma éjszaka 12—2 óra között betörők jártak Egervár községben. A betörőbanda, amely öt tagból állt, először a postahivatalban kísérte meg a betörést, azonban a postamester felébredt és azonnal telefonált a csendőrsnek, mire a betörők elmenekültek. Később Publicz János, majd Stampfel József kereskedőhöz törtek be, akikől különösen árut és pénzt loptak. A kereskedő felébredt és üldözni kezdte a betörőket, mire ezek visszahátráltak az üzletbe. A lövés zajára felébredt a falu lakossága és fegyverekkel üldözötte a betörőket. Tűzharca keletkezett, amelynek során a betörők vadászfegyverükből többször viszályoztak és így sikerült elmenekülniük. Reggel felfedezték, hogy a betörők az uradalom irodahelyiségéből háromszáz pengőt raboltak el. A csendőrség megkezdte a nyomozást a betörők után, akik állítólag meztelbás suhancok voltak.

— Nehéz székelyben szenvedők, akiknek az agyvertóduulás, a fejfájás és szivdobogás, az emésztési zavarok és különösen a végbélbajok teszik az életét nehezzé, igyanak reggel és este egynegyed pohár természetes Ferenc József keserűvizet. Klinikai vezető orvosok igazolják, hogy a Ferenc József víz műtékek előtti és utáni időszakokban is nagyértékű hashajtónak bizonyul. A Ferenc József keserűvizet kapható gyógyszertárakban, drogériákban és fűszerüzletekben.

— Mindazon diákok és diáklányok, akik a Zsidó Menzán való ellátásra igényt tartanak, jelentsek ezt be legkésőbb e hó 25-ig a Zsidó Menzán, Calea Dorobantilor (volt Honvéd uca) 11. sz. alatt.

— A „Gutenberg” Dal- és Zeneegylet hangversenye. A „Gutenberg” Dal- és Zeneegylet 1930 szeptember 28-án, vasárnap este fél 9 órai kezdettel a román. kath. főgimnázium dísztermében (Farkas uca 4.) hangversenyt rendez a következő műsorral: 1. Bizet „Carmen” operából, a) Prelude, b) Chor, c) Vorspiel, d) Habanera, e) Allegro moderato. Előadja a zenekar. 2. Gárdonyi nóták. Előadja az énekkar. 3. a) Tartini: Ária, b) Mozart: Ária a Varázsfuvola című operából. Hegedűszóló vonózenekari kísérettel. A szótól Hauner Endre játsza. 4. a) Trandafir bătut de brumă... Részlet a Mártha című operából, b) Bena: Mori mândro... c) Ieri am fost la popa 'n elacé. Előadja az énekkar. 5. a) Mascagni: Cavaleria Rusticana: Intermezzo, b) Leoncavallo: Bajazzo: Kagag Bajazzo. Előadja a zenekar. 6. a) Ziegler: Szerenád; b) Ujj József: Ne csüggyesszen a bus zord jelen. Előadja az énekkar. Szünet. 7. Boildien: „La Dame blanche”. Nyitány. Előadja a zenekar. 8. Kerner: Ne ölj. Előadja az énekkar. 9. Wetzger: Fuvola duett. Előadja id. és ifj. Török Béla. 10. Porumbescu: Numele tau... Előadja az énekkar. 11. Marseillaise. Énekkar zenekari kísérettel. — Belépődíj nincs. Műsor megváltása kötelező.

Lingual, Idegenvezető Tolmácsok

ITALIA

Mit kell látni, hogyan kell nézni,
mit lehet
döbni, fáradságban és költségekben megtakarítani.

hogyan lehet
előzetes nyelvtanulás nélkül
magát olaszul megértetni
TRIESZTÓL—ROMÁIG

Irta: Dr. HONTI REZSŐ

A vaskos, több mint 520 oldalas kötet 170 L 170
Kapható az UJ KELET könyvosztályában

Epítsük fel a leégett zsidó Borsát!

Mai kimutatásunkat itt adjuk:

Halmey:	2.000 lej
Hitter cég	500
Blau Lajos	500
Mauszkopf László	500
Takarekpénztár	415
Paszternák Bernát	300
Roseth József	300
Rotstein Dezső	300
Saji Simon	200
Izrael Antal	200
Weisz Dániel	200
Fischer Mihály	200
Salamon Izidor	200
Roth Májor	200
Weisz Ferenc	200
Weisz Salamon	200
Rosenfeld Ignác	200
Tob László	200
Schwartz Elemér	300
Dr. Braun Mózes	200
Jeremiás Mór	200
Goldstein Márton	200
Hendler Baruch	181
Gottlieb Sámuel	124
Hendler József	118
Klei Jakab főrabbi	100
Engel Samu	100
Blau Márton	150
Salamon Zsigmond	150
Salamon József	150
Braun Sámuel	150
Farkas József	100
Glück Ignác	100
Altberger Kálmán	100
Berger Márton	100
Hermann Márton	100
Mermelstein Izidor	100
Jakab Elek	100
Grün Jakab	100
Weisz Ernő	100
Dr. Lázár Ferenc	100

Bleier István	100
Csata Ödön	100
Weisz Jenő	100
I. Vasiliu Popovits	100
Dr. Steier György	100
Gottlieb Májor	100
Heimfeld Mór	100
Hendler Ármán	100
Donenberg Ignác	100
Salamon Márton	100
Majner Salamon	100
Saji Dezső	100
Steinberger Emánuel	100
Brenner Leib	100
Jeremiás Sámuel	100
Mermelstein Mór	100
Lenzovits Jakab	100
Neumann Lajos	100
Többek	1.550

Cernăuți:

D. J. Reisz	5.000
Ing. G. Maranz	3.000
Dir. Mayer	2.000
Dir. J. Schneider	1.000
Összesen:	24.088 lej
Eddig kimutatva:	1.344.528 lej
Eddigi gyűjt. összege:	1.368.616 lej

Alábbi összegek a szigeti bizottsághoz küldettek:

Dărmanesti:

M. L. Zingher farmacist	500 lej
Michel Pascal	250
Kálmán Feldmann	100
Moise Pascal	100
Strul Pascal	100
Solomon Vidor	100
Samy Pascal	100
J. L. Lezbu	100
Nathan Engelberg	100
Aron Saper	100
Többek	550

— Végh Sándor hegedűestje. E hónap 25-én a római katolikus gimnázium dísztermében Végh Sándor fiatal hegedűművész fog bemutatkozni. A tizenhétéves zenész Paganini, Hubay és Bach darabokat fog előadni. Előadja továbbá Goldmark híres hegedűversenyét, amellyel a budapesti Goldmark-ünnepségen aratott nagy sikert. A zongorakíséretet ifj. Szabó Géza fogja ellátni. Jegyek Lepageánál.

— Erdélyi nővérek hangversenye. Temesvárról jelentik: Erdélyi Izolda és nővére Kitty Ruth a napokban mutatkozott be Temesvár közönsége előtt. A fiatal művésznők meglepetést keltek pompás játékkal. Erdélyi Kitty Ruth hangján erősen érződik a bécsi iskola szelleme, míg Izolda, aki nővérét kísérte nagy bravúrral, a legjobb technikájú és átértett játékot produkálta.

— TANULJUNK MEG ENNI! Prágából jelentik: Stoklasa egyetemi tanár intenzív propagandát kezdett a racionális táplálkozás érdekében, mint hírlik, a jövő évben nemzetközi kongresszust akar egybehozni, amely a népelelmezés kérdését vitatná meg. Dr. Stoklasa az élelmezés problémájáról a következő érdekes nyilatkozatot tette egy prágai újságról: „A helyes táplálkozás alapját képezi az emberi egészségnek. A normális anyagcsere-függés az ember teljesítménye és ellenállása a betegségekkel szemben, azonfelül óriási befolyása van a helyes táplálkozásnak az egyén kedélyére és szellemi képességeire. Érdekes, hogy egész tudományos intézetek vannak, amelyek az állatok racionális táplálkozásával foglalkoznak, ugyanakkor azonban az emberek táplálkozásával senki sem törődik. Az általános hit az, hogy a helyes táplálkozás abban áll, ha az ember bizonyos mennyiségű kalóriát vesz magához. Ez nem felel meg a valóságnak, mert az emberi szervezetnek nemcsak fehérjére, szénhidrátokra, zsíradékra van szüksége, hanem egyéb anyagokra, például ásványi anyagokra is. Roppant fontos probléma az, hogy a szükséges tápanyagokat megfelelő formában adjuk a szervezetnek és így elsőrangú kérdéssé válik az étel elkészítési módjának kérdése. A táplálkozást differenciálni kell kor, foglalkozás és egyéb életkörülmények szerint.

Tanulmányozzák a kamatláb szabályozásának a kérdését. Bukarestből jelentik: Burileanu, a Nemzeti Bank kormányzója külföldi tartózkodásából hazajött és így most már nincs semmi akadály annak, hogy a kamatláb normalizálására javaslatba hozott rendelkezéseket ne hajtsák végre. A jövő hét kedden lesz az első ezirányú értekezlet, amelyen Burileanu fog elnökölni.

— A poloskákkal együtt kiirtotta saját magát is. Budapestről jelentik: Zink József, az egyik budapesti lakástakarító vállalat munkása, megdöbbenő módon esett áldozatul könnyelműségének. Elvállalta, hogy az István ut 18. szám alatt az egyik lakásban ciángázást kiirtja a poloskákat. Elvégezte a ciángázást és este elment, hogy a lakást kiszellőztesse. Felesége a ház kapujában várta. Zink azonban sokkal hosszabb ideig maradt, mint amennyire szüksége volt a lakás ajtajának kinyitására. Az asszony kis fiukat küldte fel, hogy megnézzék, mit csinál. Zink nem volt eléggé elővigyázatos és a ciángázók megölték. Fia ott találta meg a padló közepén. Azt gondolta, hogy apja csak rosszul lett, behatolt a lakásba és apját kihuzta a friss levegőre. A segítség azonban már elkésett. Zink Ferencet megölte a kellő óvatosság és a szakképzettség hiánya. Az asszony, amikor megtudta férje katasztrófáját, eszméletlenül esett össze. A tragikus sorsu poloskairtó holttestét a törvényszéki orvostani intézetbe, feleségét pedig, aki súlyos idegrombot kapott, kórházba szállították. Érdekes, hogy a fiúcskának semmi baja sem történt, amíg apja holttestét a cianos levegőjű szobából kicipelte.

— ISKOLAI ÉS KATONAI ÜGYEKBE NINCS SZÜKSÉG ADÓKÖNYVECSKERE. A pénzügy miniszternek ama rendelkezése, melylyel mindennemű okirat beszerzését az adókönyvek bemutatásától tette függővé, óriási zavart idézett elő a mindennapi életben. Eppen ezért a pénzügyminiszter kénytelen volt ezt a rendelkezést revízió alá venni, amelyet most úgy módosított, hogy iskolai és katonai ügyekben szükséges okmányok beszerzésénél nincs szükség az adókönyvek bemutatására.

A KÖNYVPIAC SZENZÁCIÓJA INFANTERISZT S V E J K. KAP-HATÓ AZ UJ KELET KÖNYV-OSZTÁLYÁBAN.

Majdnem

ingyen

olvashatja Ön a magyar, román, német, francia, angol írók világhírű munkáit eredetiben, vagy kitűnő fordításokban, ha az Uj Kelet előfizetője. — Iratkozzon be még ma a

30.000 cserekönyvvel rendelkező

DANTE

kölcsönkönyvtárba

ahol mint ezen lap előfizetője csapár: HAVI 40 lejt kell fizetnie, mely összegért korlátlan cserelési joggal olvashatja a világirodalom leghíresebb műveit és újdonságait. — Aki nem előfizetője ennek a lapnak, az havi 60 lejtért olvashat a fenti feltételekkel. — Vidékre naponta postacsomag szétküldésről cserekönyvekkel (kilogramonként 4 lejtért). Ismertető ingyen. Komplet katalógus az összes könyvekről (5 nyelven) 25 lejt.

Dante kölcsönkönyvtár

CLUJ, Str. Jorga (volt Jókai uca) 5

SPORT

A szatmári Barkochba csatlakozott a Makkabi szövetséghez. A szatmári Barkochba vezetősége megleghangu levélben üdvözölte a Haggibort tízéves jubileuma alkalmából. A szatmári zsidó sportegyesület ugyanakkor bejelenti, hogy csatlakozik a Makkabi szövetséghez.

Hogyan vesztette el Tilden az amerikai teniszbajnokságot. A teniszvilágban nagy meglepetés volt Tilden veresége az alig huszonkétéves John Doegttől az amerikai teniszbajnokságok során. Tilden, aki hétszeres bajnoka volt Amerikának, ezuttal is a maga számára próbálta a bajnokságot megnyerni s hatlatlan erőfeszítéseket tett ellenfelelnek legyőzésére. A bámulatosan felfejlődött Doeggel szemben azonban a legragyogóbb trükkök is eredménytelennek bizonyultak. Az ifjúság győzött az öreg világbajnok rutinja fölött. Ezen a mérkőzésen Tilden nemcsak az amerikai bajnokságot vesztette el azonban, hanem a közönség szimpátiáját is. Tilden ugyanis igen sportszerűtlenül mindenáron az volt, hogy hagyják abba a játszmát, midőn látta, hogy az számára immár elveszett.

Atlétikai verseny Marosvásárhelyen. A Mures Sport Club atlétikai szakosztálya szeptember 28-án atlétikai versenyt rendez. A versenyszámok a következők: Juniorok számára 100, 200 és 400 méteres síkfutás, 4x100 staféta, magas és távolugrás, suly- és diszkoszvetés. Szeniorszámok 100, 200, 400 és 1500 méteres síkfutás, 4x100 m. staféta, 100, 200, 300, 400 m. svéd staféta, magas és távolugrás, suly- és gerelydobás, diszkoszvetés.

Vasárnap Nurmi Berlinbe startol 5000 méteren, ellenfele a kitűnő lengyel bajnok, Petkivitz lesz. Kettőjük találkozásától új rekordot várnak ezen a távon.

— Zsidó szülők, akik gyermekeik mellé privát tanítókat, vagy nyelvtanárokat keresnek, forduljanak a Zsidó Menzához, Calea Dorobantilor (volt Honvéd uca) 11. Amellett, hogy gyermekeik szakszerű oktatásban fognak részesülni, lehetővé teszik a zsidó diákoknak, hogy egzisztenciájuk biztosítottassék.

Minden tárgyn csupán belső fe rendszert valan ben más dolgokka ténetnek nevezhe A ceruza, amel hát a grafitból k esztendő. A nag készülődnek is a nélkülözhetetlen centennáriumiána A grafitceruza olmpalcika (Ble stile volt a nemze tek olomból és c ncióból és ezüstp tömüvészek, főké hit használták. Ez szónak az utóbbi kialakult értelme zoloeszköz adott n ben és az irodalo lomnak, amelyet meg. Ez már a kü nak.

A grafitceruza az olmpalcika v négy évszázad óta zoloeszköz gyártá is benne van a tárgy nevében.

A plajbász szó Bleiweisz (fehér formája; a ceruza lönséggel, hogy tin nevéből, a ce Az írón: író ón.

Miképpen lehets ruzának, amelyet nem adtak olyan volna az új anyag Ennek igen egy. Négyszáz esztendő hetösen fejletlen v tározás tudomány a grafit a közsén Azt hitték, hogy ó ban. Olyan erős v meggyőződés, hog tek fekete fehér Bleiweiss) nevezte

Az ókorban legir nálták írásra és r nem pálcika form vagy tompított né mint a szabó kréta meznek a görögök a neve. Ebből ala ami megerősíti az későbbi stile nevű lus fogalmának né

Az olomból kész mel nézve meglehe köz volt. És még Memling, a németa a ceruzarajz legre tatlan remekművel sze egyébbel is ren csupán a fizikai es

A ceruzakészítés eredetü. Itáliából az író-önt és olasz földön a ceruza k viték, mert megf rezett és olyan h lődött, hogy évszá ipar kezében van szolut tulsulya. A gyártás háromszáz százados ceruzavá ruzásában.

A grafitceruzáho kezdetben Angliábo re és szinte a sors zik, hogy pontosa első grafitceruza e 1540-ben, Borowdal hercegségben, hata fedeztek föl.

A fölfedezés híre gyárt megindult a nyersanyagért. Ele tük a bányatulajdo gesnek tetsző any majd Németország tek, hogy rossz üzl porttal. Az angol totta a kivitelt, ré tartott tőle, hogy a kimerülhetnek a n kiaknázástól. Angli dekedett ceruzag esztendővel utób r kész ceruzát tudott és a német ipar na

Az angol ceruzá való megjelenése n az olasz és német mert ezek sehol s kitűnő minőségű n

Négyszázéves a ceruza

Egy érdekes jubileum

Minden tárgynak van története. Nem csupán belső fejlődéstörténete, hanem rendszerint valamely külső is, amennyiben más dolgokkal való kapcsolatait történetnek nevezhetjük.

A ceruza, amelyet ma használunk: tehát a grafitból készített, most négyszázéves. A nagy német gyárak már készülődnek is a nevezetes és valóban nélkülözhetetlen találmány négyszázéves centennáriumának megünneplésére.

A grafitceruza közvetlen elődje az ólompálcika (Bleistift) volt, amelynek stíle volt a nemzetközi neve, de készítették ólomból és cinkből készült komponenciából és ezüstporból is ceruzát. A festőművészek, főként az olaszok, az utóbbit használták. Ezzel függ össze a stíluszóának az utóbbi évszázadok folyamán kialakult értelme. A stíle, az író- és rajzolóeszköz adott nevet a képzőművészetben és az irodalomban annak a fogalomnak, amelyet stílus névvel jelölünk meg. Ez már a külső története a ceruzának.

A grafitceruza közvetlen elődje tehát az ólompálcika volt. S noha az ólom négy évszázad óta kiszorult az író és rajzolóeszköz gyártásából, a neve még ma is benne van a — grafitból készült tárgy nevében.

A plajbász szó nem egyéb, mint a Bleiweiss (fehér ólom) elmagyarosított formája; a ceruza szintén. Azaz a külföldiséggel, hogy a fehér ólomnak a latin nevéből, a cerussitból formálódott. Az író: író ón.

Miképpen lehetséges, hogy az első ceruzának, amelyet grafitból készítettek, nem adtak olyan nevet, amely jelezte volna az új anyagot s feleltetné a régit? Ennek igen egyszerű a magyarázata. Négyszázéves történettel elelőtt még meglehetősen fejletlen volt az ásvány-meghatározás tudománya s nem tudták, hogy a grafit a kőszén családjához tartozik. Azt hitték, hogy ólommal van rokonságban. Olyan erős volt ez a tudományos meggyőződés, hogy a grafitot a németek fekete fehérólmúnak (schwarzes Bleiweiss) nevezték.

Az ókorban leginkább a görögök használták írásra és rajzolásra az ólomot, de nem pálcika formájában, hanem kerek, vagy tömpített négyszögletes formában, mint a szabó krétája. Ennek az ólomelemnek a görögökönél paragrafon volt a neve. Ebből alakult ki a paragrafus, ami megerősíti azt az adatot, hogy a későbbi stíle nevű íróeszköz volt a stílus fogalmának névadója.

Az ólomból készült ceruza, mai szemmel nézve meglehetősen kezdetleges eszköz volt. És mégis Jan van Eyck és Memling, a németalföldi piktorok óriásai a ceruzarajz legrégebbi mesterei, halhatatlan remekműveket alkottak vele. Persze egyből is rendelkeztek ehhez, nem csupán a fizikai eszközzel.

A ceruzakészítés voltaképpen olasz eredetű. Itáliából vitték Németországba az író-ónt és olaszok kezdték meg német földön a ceruza készítését. Jó talajba vitték, mert megfogamzott, meggyökeresedett és olyan hatalmas iparágga fejlődött, hogy évszázadok óta a német ipar kezében van a ceruzagyártás abszolút tulsulya. A nürnbergi ceruzagyártás háromszázéves, de más évszázados ceruzavárosok is vannak Németországban.

A grafitceruzához való nyersanyagot kezdetben Angliából hozták a kontinensre és szinte a sors beavatkozásának látszik, hogy pontosan tíz esztendővel az első grafitceruza elkészítése után, tehát 1540-ben, Borowdaleban, a cumberlandi hegyekben, hatalmas grafitbányákat fedeztek föl.

A felfedezés híre természetesen mindig megindult a versengés az angol nyersanyagért. Eleinte boldogan küldték a bányatulajdonosok a nékik fölöslegesnek tetsző anyagot Olaszországba, majd Németországba, de azután rájöttek, hogy rossz üzletet csinálnak az exporttal. Az angol kormány meg is tiltotta a kivitel, részben azért is, mert tartott tőle, hogy a bányák hamarosan kiürülhetnek a nagy mértékben való kiaknáasztól. Anglia egy-kettőre berendezkedett ceruzagyártásra és néhány esztendővel utóbb már nagymennyiségű ceruzát tudott exportálni az olasz és a német ipar nagy bánatára.

Az angol ceruzának a kontinensen való megjelenése nagyon megakasztotta az olasz és német gyárak fejlődését, mert ezek sehol sem juthattak olyan kitűnő minőségű nyersgrafithoz, ami-

lyen az angol. A borrowdalei grafit sokkal finomabb volt a kontinensen talált nyersanyagnál s ezért sokkal tökéletesebb ceruzát lehetett belőle csinálni, mint amiből. A kontinens legfontosabb grafit-lelőhelye Csehország volt; az a vidék, ahol most rádiumot találnak. Joachimsthal környéke.

A ceruzához való faanyagot hosszú időn át messze földről hozták; leginkább Floridából, amelynek cédrusfaja és törpefenyője nagyon alkalmas volt erre a célra, mert könnyen lehetett akármilyen vékonyra hasítani. A ceruza ehhez képest meglehetősen sokba került, aránytalanul többre, mint ma. Ez természetes is, mert azóta nemcsak a gyári előállítás tette lehetővé az ár lecsökkentését, hanem a szükséges nyersanyagok nagy bősége is. A ceruza ma a legnagyobb világcikkek közé tartozik és egyúttal nélkülözhetetlenebb eszközök közé is, a művészetben, kereskedelemben, iparban, irodalomban és építészetben éppen úgy, mint a magánéletben. Eppen ezért a ceruzagyártás ma már nem egyes országok monopóliuma, de az angol, német és osztrák ipar ma is dominálja a világpiacot évszázados vállalataival.

A ceruza megbecsülhetetlen értékű eszköze a festőknek és ugyiszólván megte-

remtője egyik legértékesebb és legfinomabb képzőművészeti műfajnak: a ceruzarajznak. A művészi ceruzarajz valóban azt a benyomást teszi a hozzáértő nézőre, hogy nem a festő kereste a kifejezőmódnak ezt az eszközt, hanem a ceruza csábította a festőt a munkára. Kezdetben volt a ceruza...

Nézzünk meg figyelmesen egy ceruzarajzot s észre kell vennünk, milyen tökéletesen engedelmes anyaga a grafit a művész legfinomabb, leglégiésebb gondolatának is. Mennyi melegség, mennyi szubtilitás, mennyi lágyág van ebben az anyagban és mennyi kifejező képesség. A rajznak semmiféle más eszköze nem ér föl vele, meg sem közelíti!

Az újabb korban hatalmasan megnövekedett a ceruza jelentősége a festőművészetben. A francia impresszionisták hallatlanul nagy magaslatra emelték az egész grafikát, de leginkább a ceruzarajzot. Van Gogh, Manet, Renoir, Toulouse-Latrec, Pissaro, Monet, Degas egész kompozíciókat készítettek ceruzával, előttük Greuze és Ingres favorizálták nagyon a franciák közül. Németországban Menzel, Schwind, Spitzweg, Rethel, Thoma, Liebermann voltak a ceruza legszenvedelmesebb hívei, az orosz Rjepin oeuvre-jének pedig igen számottevő része a ceruzarajzgyűjtemény.

Angliában, a legkitűnőbb ceruza hazájában, természetesen nagy ceruzakultusz volt mindig. A nagy portréisták: Gainsborough, Reynolds, Lawrence, Hogarth stb. a ceruza legnagyobb művészei voltak.

KÖZGAZDASÁG

Ma ülésezik Kolozsváron a Sörközpont

Az erdélyi és bánati sörgyárak szövetségének brassói ülésein bizottságot küldtek ki a fölösleges költségek leépítésére és a sörárak leszállításának tanulmányozására. Ebben a kérdésben Szóvátán nemrég újabb tanácskozás volt amelyen kiderült, hogy a sörkártevő tagjai körében meglehetősen nagy felfogásbeli különbségek vannak a sör-árra való tekintettel és a fogyasztás feljavításának kérdésében. A differenciák kiküszöbölésére a Sörközpont szerdán délelőtt ülést tart Kolozsváron.

Hir szerint kilátás van a teljes megegyezésre és a kartell olyan megoldási módot fog elfogadni, hogy azokban a városokban, ahol sörgyár van, a sört

ugyanolyan áron adhassa el, mint amennyibe a bukaresti fogyasztóiüzemekben kerül a sör. A verseny kiküszöbölése és a fogyasztás fokozása érdekében az erdélyi piacot rajonokra fogják felosztani az egyes gyárak termelési kapacitásának megfelelően és ezeken a kerületeken belül, meghatározott eseteiktől eltekintve (régie vevők, akikkel még szerződés van, különvességek behajtása, stb.), egyetlen más sörgyár sem adhat el árut.

A mai kartellülésen kerül sor valószínűleg a Sörközpont új vezetőjének kinevezésére is, miután a központi iroda eddigi vezetője, dr. Ottmar Grundt október elsején megvált állásától.

Megélénkült a romániai állatkivitel

Olaszországban a romániai áru erős versenytársa lett a magyar export-marháának

Cluj—Kolozsvár, szeptember 17. (Az Uj Kelet tudósítójától.) A romániai állatkivitel terén fokozottabb aktivitás észlelhető az utóbbi napokban. Ezt a fellendülést elsősorban annak tulajdonítják hivatalos körökben, hogy Románia a legutóbb megkötött kereskedelmi egyezményekben rendezte mindazokat a kérdéseket, amelyek éveken át a bonyolultabb komplikációkat okozták az állatkivitel terén. Különösen nagy jelentőséget tulajdonítanak a Magyarországgal megkötött kereskedelmi konvenciónak, amely különösen az Olaszországba irányuló romániai állatkivitelre volt kedvező kihatással. Eddig ugyanis Magyarország a legkülönbözőbb intézkedésekkel védte meg a maga olaszországi piacait a román állatkivittel szemben, amely az olasz-román kereskedelmi egyezmény megkötése óta fokozottabb mértékben kezdett az olasz piacok felé orientálódni.

A magyar-román egyezmény életbe léptetésével az eddigi tranzit akadályok elhárultak és a romániai export Olaszország felé annyira fellendült, hogy a magyar exportöröket komolyan kezdi aggasztani a komoly konkurrencia. Magyarországról eddig hetenként átlag 500 darab élomarhát adtak el Olaszországba, az utóbbi időben azonban az export 170 darabra, tehát több, mint a felével esett vissza. Olaszország eddig a legbiztosabb piaca volt a magyarországi állatkivitelnek, amely most

a legnagyobb aggodalommal látja, hogy egyre jobban veszít tért a romániai konkurenciával szemben.

Jelentősen megerősödött az állatkivitel Csehszlovákia és Németország felé is, de ebben a relációban inkább a régi és bukovinai állatkereskedelmnek van szerepe.

Tanulmányozzák a kamatláb szabályozásának a kérdését. Bukarestből jeleltük: Burileanu, a nemzeti bank kormányzója külföldi tartózkodásából hazajött és így most már nincs semmi akadálya annak, hogy a kamatláb normalizálására javaslatba hozott rendelkezéseket ne hajtsák végre. A jövő hét keddjén lesz az első ezirányú értekezlet, amelyen Burileanu fog elnökölni.

Angol bizottság jön Romániába a piaci lehetőségek tanulmányozására. Románia gazdasági életében óriási jelentősége van annak a ténynek, hogy e hó végén Angliából egy háromszáz tagból álló és az ipar és kereskedelem minden ágát képviselő bizottság érkezik Romániába, hogy az ország különböző részeiben helyszíni vizsgálatot tartva, tanulmányozza az angol tőke Romániába való bevonulásának lehetőségét és az ország gazdaságának a termelési szolgáltatásba való állítását. A bizottsággal harminc titkár is érkezik. Az

angol szakértőknek Romániában való szemléje kapcsolatos a kormányzat az az akeiójával, mely az angol tőke intenzív igénybevételét tüzte napirendre.

A cukor-kartell leszállítja a termelést. A romániai cukorszindikátusnak eddig sok kellemetlenséget okozott a kartell kivül álló zarojeni cukorgyár, amely alacsonyabb árban hozta a cukrot forgalomba, mint a kartell. Tudvalevőleg a zarojeni cukorgyár elégedetlen volt a termelési kontingens kiosztásával és ezért akadályozta a kartell működését és épített fel új cukorgyárat. A cukor-kartell tagjai, hogy a gyár akcióját lecsúszeljék, a termelési kontingensnek két százezerrel való felemelését ajánlották fel a zarojeni érdekeltségnek, ha állal az új gyár felépítésétől, illetőleg annak üzembehelyezésétől. A tárgyalások folyamatosan vannak és valószínű, hogy megegyezésre is jutnak. Eredmény: ebben a cukorkampányban kevesebb cukrot fognak termelni, az árak viszont előreláthatólag emelkedni fognak.

Bő szüretre van kilátás. A világ minden részéből érkező hírek szerint mindenütt kitűnő szüretre van kilátás. Magyarországon négy millió hektoliterre becsülik az idei termést. Az élénk kereslet révén 11—13 fokos borokért 2.3—2.6 fillért fizetnek. Ausztriában, Jugoszláviában, Csehszlovákiában hasonlóan jók a kilátások. Franciaországban a szüret csak később lesz. Olaszországban az irányzat szilárd, a magas árak miatt a kereslet minimális.

Csak tisztított lóhere és lucernamagot szabad exportálni. A földművelésügyi miniszter értekezletre hívta össze a mezőgazdasági kamarákat, hogy a lóhere és lucernamag kivitelének módozatait megállapítsák. A bizottság elhatározta, hogy jövőben csak tisztított és ólomzárolt lóhere és lucernamagvakat szabad kiszállítani azért, mert az európai piacokon rendkívül keresik a fagyálló romániai lóhere és lucernamagot. A múltban ekörül súlyos visszaélések történtek. Megtörtént például az, hogy Franciaországból nagyobb mennyiségű lóhere és lucernamagot hoztak be Romániába csak azért, hogy azt innen kiszállítsák romániai eredetű magvaknak tüntessék fel s így nagyobb árakat érjenek el.

Nagy keresletnek örvend a külföldi piacokon a standardizált román tojás. Csak néhány héttel ezelőtt lépett életbe a tojás standardizálásáról szóló törvény és már nagymennyiségű standardizált tojást vittek külföldre. Az első szállítmány már el is kelt. Hamburgban két vagon standardizált tojást vásároltak meg rendkívül kedvező feltételek mellett. A tojástermelő kisgazdák már kezdik válogatni a tojásokat. A kisméretű tojásokat maguk fogyasztják el, de a szép tojásokat buzgón szálítják be a standardizáló központba.

November 5-ig lesz nyitva a bukaresti nemzetközi borkiállítás. A Bukarestben rendezett borkiállítás kiállítás október 5-től november 5-ig fog tartani a Carol-parkban, ahol a kiállított tárgyak nyolc pavillonban lesznek elhelyezve. A kiállítás tartama alatt úgy detailben, mint engrosban árusítanak a kereskedők. A kiállítás idejére utazási kedvezmények lesznek életben.

Jaroszláv Hasek:

Infanterist Svejk

Viszontagsági a nagy háborúban I.

A világháború egyetlen humoros, szatirikus regénye, amely méltán sorakozik világirodalom halhatatlanná vált humoros művei közé. Három film és több szindarab készült ebből a regényből, amelyben Svejk, aki olyan bolond, hogy már bölcsnek is elme-het, mond véleményt emberekről, intézményekről, de úgy, hogy a könnyű bugyan ki a kacagástól és nevetéstől.

Ára 95 lej

KAPHATÓ AZ UJ KELET KÖNYVOSZTALYÁBAN

Színház—Mozi

A Román Opera műsora

Péntek, 1930 szeptember 19: Trubadur.
 Vasárnap, 1930 szeptember 21 (délután): Traviata.
 Szerda, 1930 szeptember 24: Aida.
 Péntek, 1930 szeptember 26: Mártha.
 Vasárnap, 1930 szeptember 28 (este): Az afrikai nő.

Mosolyogjunk!

Amerikában lépten-nyomon plakátok, rópecédulák milliói hirdetik a jelszót: mosolyogjunk! Mennél nagyobb sulyal nehezedik ránk a gazdasági válság, annál inkább mosolyogjunk! A modern lélektan tudománya igazolja, hogy a fel-frissült, derült ember győzedelmeskedik az élet nehézségei felett. Igen ám, de hogyan szerezhetjük meg magunknak a frissességet és derűt? Egyszerű a válasz. Napi munkánk után rendszeres szükségünk van üdítő, színvonalas szórakozásra. Ezt pedig legolcsóbban, legkönnyebben megtaláljuk a rendszeres színházlátogatásban. Váltunk olcsó bérletet a kolozsvári Magyar Színházban, ezzel biztosítjuk szórakozásunkat, üdülésünket, fejlődésünket, frissességünket. Az idei szezon minden vonatkozásban hatalmas lendületet, tökéletes megújodást jelent. Bérletet szeptember 27-ig lehet a titkári hivatalban.

A Magyar Színház irodájának közleményei

AZ OPERAHÁZ FANTOMJA

Szines. Hangos, énekes, zenélő és beszélő film. Lon Chaney.

Lon Chaney, Amerika legünnepeltebb film-jellemszínésének egyik legszenzációsabb alakítása, amellyel feledhetetlen nagy sikert aratott, Gaston Leorux világhírű regényének, „Az operaház fantomja” monumentális film változatának címszerepe volt. Lon Chaney-t, a filmvilágban, hihetetlenül gazdag és változatos alakításai folytán elkeresztelték „Az ezerarcú ember”-nek, nagyon találó ez az elkeresztelés, mert számtalan mesteralakításában, mindig más és más volt ő. Legnagyobb sikerét azonban „Az operaház fantomja” címszerepében aratta. Ez az amerikai filmszenzáció, mely diadallal járta be az egész világot, most hangos változatban kerül be mutatóra a Magyar Színházban. „Az operaház fantomja”-nak története, eseménye annyira közismert, úgy a regényből, mint a néma filmváltozatból, hogy felesleges ezúttal annak bővebb ismertetésére, csak annyit, hogy Lon Chaney, valamint partnerejének, Mary Philbin művészi alakításán kívül, felejtetetlen élvezetet nyújt a most bemutatásra kerülő hangos-változatban, a párizsi nagy Opera „Faust” előadása, mely ugy játékbán, mint zenében és énekekben a legtermészetesebb tökéletességben adódik vissza a filmben, ugyszintén a Párizsi Operaház világhírű „Operabál” pazar fényvel berendezett jelenetei, melyek káprázatos tündökléssel, pompázatos színekben perreg le a néző előtt. A főszerepeket játsszák Lon Chaney, Mary Philbin és Normann Kerry. „Az operaház fantomja” esütörtöktől van műsoron a Magyar Színházban, napi 4 előadásban, ugymint 3, 5, 7 és este 9 órakor. Helyárak: 30, 20 és 10 lej.

Vasárnap délelőtt 11 órakor matiné 15 és 10 lejes helyárrakkal.

Vasárnap délelőtt 11 órai kezdettel matiné lesz a Magyar Színházban, vetítésre kerül „A friscoi táncosnő” 9 felvonásos kínai kalandor történet. Helyárak 15 és 10 lej.

A MAGYAR SZÍNHÁZ MOZI-MŰSORA

Csütörtökön 3, 5, 7 és este 9 órakor: Hangos világtátráció, „Az operaház fantomja”. A főszerepben Lon Chaney. Helyárak: 30, 20 és 10 lej. Magyar szöveg-feliratok.
 Pénteken 3, 5, 7 és este 9 órakor: „Az operaház fantomja”, hangos világtátráció, a főszerepben Lon Chaney. Magyar nyelvű szöveg-feliratok. Helyárak: 30, 20 és 10 lej.

Szombaton 3, 5, 7 és este 9 órakor: „Az operaház fantomja”, hangos világtátráció, a főszerepben Lon Chaney. Magyar nyelvű szöveg-feliratok. Helyárak: 30, 20 és 10 lej.
 Vasárnap délelőtt 11 órakor: Matiné 15 és 10 lejes helyárrakkal.

RADIO MŰSOR

Idő: Középeurópai CSÜTÖRTÖK, SZEPTEMBER 18.

Bukarest. 12: Grammfón. 12.30: Hírek, időjárás, grammfón. 17: Zenekar. 18.30: Felolvasás. 18.45: Hírek, időjelzés. 19: Grammfón. 19.40: Rádióegyetem. 20: Szimfónikus hangverseny. 20.30: Felolvasás. 20.54: Dalest. 21.15: Rádiózenekar. 21.45: Hírek.
Budapest. 9.15: Hangverseny. 9.30: Hírek.
 12: Déli harangszó az Egyetemi templomból. Időjárásjelentés.
 12.05: Schrammelzene. Schmolhofer: Induló. Kroneger: Idei bor mellett — egyveleg. Szerencse. Így volt egyszer Bécsben. Ziehrer: Bécsi leányok — keringő. Egyszer volt. . . Hu bert-induló.
 12.25: Hírek.
 1: Pontos időjelzés, időjárásjelentés.
 2.30: Hírek.
 4: Rádió Szabad Egyetem. Utána: Pontos időjelzés, időjárásjelentés.
 5.10: A m. kir. Földművelésügyi Minisztérium rádióelőadásorozata. — Vass Jenő, a Mezőgazd. Kiviteli Intézet osztályvezetője: „Az állatfajlakkal kapcsolatos tudnivalók”.
 5.45: Zenekari hangverseny. Glinka Kamarinskaja. Rimsky-Korsakov: Seherzade.
 6.50: Angol nyelvoktatás.
 7.25: Komáromi János felolvasása.
 7.50: Bura Sándor és cigányzenekarának hangversenye.
 8.50: Berkó István előadása: Diszszemle a Vérmezőn harminc évvel ezelőtt. Közreműködik: A m. kir. I. honv. gyal. ezr. zenekara.
 Utána: Pontos időjelzés, időjárásjelentés, hírek.

10: A Magyar Külügyi Társaság előadásorozatában Honti Ferenc franciayelvű előadása: „Considerations sur les rapports franco-hongrois”.
 Majd: A rádió házikvartettjének hangversenye, Weygand Tibor (ének) közreműködésével.
Bécs. 20.05: Wolf Hugó-dalok. 21.40: Zenekari hangv.
Berlin. 19.10: Kamarazene. 20.30: Rádiózenekar.
Hamburg. 20: Weber: A bűvös vadász c. operája.
Lipscse. 19.30: Operettnyitányok. **Stuttgart.** 22: Zongorahangv.
Varsó, Poznan. 20.30: Zongora- és baritonhangv.
Kattovic. Puccini: Pillangó kisasszony c. operája.
Milánó. 20.40: Puccini: A köpeny és Giani Schiechi c. operája.
Róma. 21.05: Operett.
Oslo. 21: Norvég dalok. 22.10: Harmonikázás.
Toulouse. 21: Operarészletek. Szimfónikus zenekar. Kürt és havai gitárszólo.
Prága. 22.15: Orgonajáték.
Pozsony. 19: Szórakoztató zene.
Brünn. 19.35: Daljáték.

PÉNTEK, SZEPTEMBER 19.

Bukarest. 12: Grammfón. 12.30: Hírek, időjárás, grammfón. 17: Rádiózenekar. 18.30: Felolvasás. 18.45: Hírek, időjelzés. 19: Grammfón. — 19.40: Rádióegyetem. 20: Színházi előadás. 20.30: Felolvasás. 20.45: Hárfaszólo. 21.15: Athanasiu operaénekes dalestje.
Budapest. 9.15: Grammfónhangverseny. Heuberger: Az operabál. Schubert: Litanie. Bartók: Este a székeleknél. Medvetánc. Verdi: A végzet hatalma c. operából. Gungl József: Amorok táncai. Stojanovits Jenő: Bor dal a Ninonból. Wagner: Bolygó hollandi. Weber: A bűvös vadász. Kurucz János: Piros róza, feslő róza. Johan Strauss: Reggeli lapok. Bach-Gounod: Ave Maria. Mascagni: Intermezzo a Parasztszületésből. — keringő egyveleg. Kaesóh: Vihar a levelet. A gözkocsi hat kereke. Erős—dr. Sándor: Ami köztünk történt. Dr. Sándor: Bar

na az én babám. Battaile—Henri: Szerelmi italom. Strauss: A denevér — nyitány. Sousa: El Capitan. Sousa: The Stars and Stripes Forever.
 9.30: Hírek.
 12: Déli harangszó az Egyetemi templomból.
 12.05: A Mándits szalonzenekar hangversenye. Adam: Ha király volna — nyitány. Armandola: Modern ballet-szvit. Schubert—Berté: Három a kislány. Bece: Szerelmi legenda.
 12.25: Hírek.
 1: Pontos időjelzés, időjárásjelentés.
 2.30: Hírek.
 4: Molnár Aladár mesél a gyermeknek.
 4.45: Pontos időjelzés, időjárásjelentés, hírek.
 5: Dévay Janka novellái: Rege a hegedűről. Mozart. Felolvassa Rákosi Szidi, a Nemzeti Színház örökös tagja.
 5.35: Dénes József és cigányzenekarának hangversenye.
 6.50: Gyorsirótanfolyam.
 7.25: A m. kir. Operaház előadásának ismertetése és az előadás színlapjának felolvasása.
 7.30: A m. kir. Operaház Aida előadása.
 Az I. felvonás szünetjében ügetőversenyeredmények. Utána: Pontos időjelzés, időjárásjelentés, hírek.
 Majd: A Fejes-szalonzenekar, az Ostende-tangó és jazzband, valamint Toll Árpád és cigányzenekarának hangversenye az Ostende-kávéházból. Kalmár Pál (ének) közreműködésével.
Bécs. 20.30: Smetana: Dalibor című operája.
Berlin. 21.05: Hangjáték.
Hamburg. 21: Bécsi operazene.
Lipscse. 23: Szimfónikus hangv.
Stuttgart. 20.45: Goethe lírája zenében és szavakban. 23: Grammfón-tánczene.
Kattovic, Poznan, Varsó. 20.15: Szimfónikus hangv.
Riga. 21.15: Részletek Verdi Troubadour c. operájából.
Milánó. 20.40: Szimfónikus hangv.
Oslo. 17.50: Strauss: Denevér című operettje.

XIII EV
 Cluj—K
 SZEP
 5690

As Uj Kele
 és bánáti
 Cikkeink u
 forrás meg
 Kéziratokat
 és megörzés

Minden elnök

— Belpo
 A bukaresti táziája a belpo ciónak szines szokásos nyári mindjárt a kon napokon keresz duli tőle. Ha és kivégezte, ak ismét az elvtől vissza a politik teken keresztül galomban azért, ni, hogy vajjon landó-e koncert nem, vagy igen George Bratianu tisztában volt, nagy nyilvánoss jönne a pártok örömeben hajlan telenebb tárcát i parasztpárt nagy zájárult a pártó léshez, tudva, h lamentem nem o számítani lehet kormány csakis ahogy a nemzeti-fütyül.
 Most, hogy megnyitására inkább arra a m az a legmagasabb ba gyűjteni a ro pionjait — vajm sedhetni. Mert, a ratikus államokb dolog, ép azt nem saink megérteni, litikai csoportokr kenben (külpolitü ügyi kérdések) va működése befelé gálja, kifelé pedi ország politikai á ba vetett hitet. I akkor sem lehe George Bratianu e cavál és az ember égnék mered, ha következőképpen Vajda Sándorral egy és ugyanazon működni.

Aprohirdetések

Urinő lakást kaphat ellátással, vagy anélkül. Ugyanott orth. kóser koszt kapható kihordásra is. Özv. Stern Józsefné. Apafi uca 9.

GLCSON ELADO ZALOGHAZBAN

női varrógépek sülyes és rendes kárikahajós, szabó varrógépek, cipész, cölinder, balkaru és sima varrógépek gomblyuk és himzőgépek, bicikli és motoros bicikli, tömör autógumi, cimbalmok, hegedűk, csavarmenetvágó, látesővek, íróasztalok, írógépek, patefónok, lemezek, öt darab Securitas tűzoltókészülék, darabja 1000 lej, olajfestmények asztal márványlapok, férfi és női ösz és téli kabátok, bundák, stb., férfi ruhák, szövetek, lepedővászón, párnák perzsaszőnyegek, faliorák, könyvek, ezüst tárgyak és különböző ékszerék férfi és női aranyórák, férfi ezüstórák gyűrűk, ezüst fülbevalók, stb. Cluj, Calea Victoriei No. 25.

Okleveles héber-német óvónő-tanítónő sok évi praxissal elvállalja 4—10 éves gyermekek német-és hebrnyelvű oktatását. Magános és csoportos tanítás. Cs met a kiadóba kér.

Kiadó október 1-re a központban szep nagy különbejáratu parkettes szobák kertre nyiló ablakokkal, butorral, vagy anélkül. Értekezni Magyar uca 50.

Aviz — Értosítés

A „Gránicerul” vállalat autobusz járatai a következő időkben közlekednek: 1930 május hó 26-tól
Cluj—Baia-Mare—Ighet

Indul				Cursa	Érkezik			
I.	II.	III.	IV.		I.	II.	III.	IV.
8 ³⁰	14	—	—	Cluj	10 ³⁰	—	—	17 ³⁰
9 ³⁰	15 ³⁰	—	—	Gherla	8 ³⁰	—	—	15 ³⁰
9	16	—	—	Dej	7	—	—	15
10	17	—	—	Ileanda-Mare	6	—	—	14
11	18	—	—	Somcuta-Mare	6	—	—	18
12	19	14	5	Baia-Mare	5	18	10	12
—	—	15	6	Seini	—	17	9	—
—	—	16	7	Negresti	—	16	8	—
—	—	17	8	Campulung	—	15	7	—
—	—	18	9	Sighet	—	14	6	—

Érkezik Indul

Cluj—Daj—Bistrita

Indul			Cursa	Érkezik		
I.	III.	II.		I.	III.	II.
6	11	16	Cluj	10	15	18
7 ³⁰	12 ³⁰	17 ³⁰	Gherla	8 ³⁰	13 ³⁰	16 ³⁰
8	13	18	Dej	8	13	16
9	—	19	Beclean	7	—	15
10	—	20	Bistrita	6	—	14

Indulás a főpostától! Jegyek előre válthatók a Hotel Astoria, New-York, Central, Transy Ivania, Bistrita a Hotel Hoffmann, Szigeten a Hotel Lorona portásainál. Kirándulóra alkalmi autobuszok, valamint autotaxik bármikor megrendelhetők irodánkban Kolozsvár, Piața Stefan Cal Mar 4. — Telefon 3—44.

A KOLOZSVÁRI MOZGÓK MŰSORA

Szept. 18	MAGYAR SZÍNHÁZ	CARMEN	CORSO	EDISON	SELECT	URÁNIA
Csütörtök	Az operaház fantomja	Felszabadulás a házasságból	Hai Tang	Kabaré Első csók	A floridai szüz	A nagy mérkőzés

Nyomatott Fraternitas Könyv- és Lapkiadó Rt. nyomdájában. Cluj, Str. Baron E. Pop 18. Telefon 3.77